

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI

REPUBLIC OF TURKEY
MINISTRY FOR EU AFFAIRS

**TARIM VE BALIKÇILIK ALANINDA
MÜZAKERE SÜRECİNDEKİ SON DURUM
VE
KIRSAL KALKINMA DESTEKLERİ**

NİSAN 2013
ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
11 NO'LU TARIM VE KIRSAL KALKINMA FASLI.....	2
12 NO'LU GIDA GÜVENLİĞİ, VETERİNERLİK VE BİTKİ SAĞLIĞI POLİTİKASI FASLI	8
13 NO'LU BALIKÇILIK FASLI	15
KIRSAL KALKINMA DESTEKLERİ.....	21

ÖNSÖZ

Avrupa Birliği Bakanlığı, 8 Haziran 2011 tarih ve 27958 sayılı Resmî Gazete’de (Mükerrer) yayımlanarak yürürlüğe giren 634 Sayılı Avrupa Birliği Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname doğrultusunda, Türkiye – Avrupa Birliği (AB) katılım müzakerelerine konu AB müktesebatı başlıklarından;

- 11 No’lu Tarım ve Kırsal Kalkınma,
- 12 No’lu Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası ve
- 13 No’lu Balıkçılık

fasılları çerçevesinde, ülkemizde AB Ortak Tarım Politikası ve AB Ortak Balıkçılık Politikasına uyum amacıyla gerçekleştirilen çalışmaların koordinasyonunu ve takibini Tarım ve Balıkçılık Başkanlığı aracılığıyla yürütmektedir.

Bu belgede, yukarıda anılan müzakere fasıllarının içeriği, fasıllardaki mevcut durum, sorunlar ve yapılması gerekenlerin yanı sıra, 2007-2013 dönemi Türkiye – AB mali işbirliği kapsamında AB tarafından ülkemize tahsis edilen Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Bileşeni (Instrument for Pre-accession Rural Development, IPARD) hibelerinin kapsamı, hedef kitlesi, başvuru koşulları gibi konular ele alınmaktadır.

11 NO'LU TARIM VE KIRSAL KALKINMA FASLI

I. Faslin İceriği

Bu fasıl kapsamında, esas itibarıyla tarım ürünleri için geliştirilen ve çiftçilere ve ürün işleyicileri gibi diğer sektör aktörlerine verilen destekler, belirli ürünlere yönelik üretimle ilgili kota düzenlemeleri, bu ürünlerin ithalatına yönelik kısıtlamalar, ek tarifeler gibi hususlar ile bunların uygulanmasına yönelik kontrol sistemleri ele alınmaktadır. Bu başlık altında ayrıca, tarımla uğraşan ve gelir düzeyi nispeten düşük olan kırsal kesimin ihtiyaçlarını karşılamaya ve gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesine yönelik tedbirlerin yer aldığı AB kırsal kalkınma politikasının uygulamasına zemin teşkil eden planlama, programlama, izleme ve değerlendirme, mali yönetim ve kontrol süreçleri ile politika amaçlarına ulaşılması için kurulması gereken sistemler ve idari araçlar da ele alınmaktadır.

AB Ortak Tarım Politikası (OTP) harcamaları, AB genel bütçesi altındaki iki fondan finanse edilmektedir. Bu fonlar, çiftçilere yapılan doğrudan ödemeler ile piyasa müdahaleleri ve ihracat iadeleri gibi tarımsal piyasaları düzenleyen tedbirlerin finanse edildiği Avrupa Tarımsal Garanti Fonu ile üye devletlerin kırsal kalkınma programlarını finanse eden Kırsal Kalkınma için Avrupa Tarımsal Fonu'dur.

Fasıl 11 ile ilgili AB mevzuatı, esas itibarıyla üye ülkelerde katılımı birlikte doğrudan uygulamaya giren Tüzüklerden oluştuğundan, mevzuatın büyük bir bölümünün iç hukuka aktarılması beklenmemektedir. Ancak, katılım öncesi dönemde, mevzuatın uygulanmasını ve üyelikle birlikte yararlanılacak yapısal fonların etkin bir şekilde kullanılmasını temin edecek idari ve hukuki düzenlemelerin yapılması ve gerekli yapıların oluşturulması gerekmektedir. Bu yapılar arasında çiftçilere verilen yardımların doğruluğunu kontrol ve tescil eden Entegre İdare ve Kontrol Sistemi, çiftçilerin gelirlerine yönelik mikroekonomik verilerin toplandığı ve değerlendirildiği Çiftlik Muhasebe Veri Ağı ve sektörün bütünü için öngörülen Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu kaynaklı yardımların ödemesini yapan Ödeme Kuruluşları sıralanabilir.

II. Mevcut Durum

i. Faslın müzakere sürecinde geldiği aşama

Tanıtıcı tarama toplantısı 5-8 Aralık 2005, ayrıntılı tarama toplantısı ise 23-26 Ocak 2006 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Tarama Sonu Raporu 20 Temmuz 2006 tarihinde ülkemize iletilmiş, mülga AB Genel Sekreterliği koordinasyonunda hazırlanan Türkiye katkısı 2 Ağustos 2006 tarihinde Komisyona sunulmuştur.

Konsey'de yapılan görüşmeler neticesinde başlığın müzakerelere açılabilmesinin ön şartı olarak 6 adet 'açılış kriteri' belirlenmiş, söz konusu açılış kriterleri 24 Ocak 2007 tarihli Dönem Başkanlığı mektubu ile tarafımıza bildirilmiştir.

Faslın katılım müzakerelerine açılabilmesi için Ankara Antlaşması'nın Ek Protokolü'nün ülkemizce AB üyeleri arasında ayırım yapılmaksızın uygulanması da açılış kriteri olarak belirlenmiştir.

ii. Açılış/Kapanış Kriterleri

Ankara Antlaşması'nın Ek Protokolü'nün ayırım yapılmaksızın uygulanması hususu haricinde 5 adet açılış kriteri belirlenmiştir:

1. Türkiye'nin AB gereklerine uygun olarak akredite edilmiş bir IPARD Ajansı kurması;
2. Son yıllarda ulusal desteklerde üretimle ilişkili doğrudan destek ödemeleri ve fiyat destek tedbirlerinin ağırlığının artması yönündeki eğilimin, OTP'nin günümüzdeki yönelimine uygun biçimde üretimle ilişkili olmayan doğrudan destekler lehine tersine çevrilmesine ilişkin Türkiye'nin Komisyona bir strateji sunması. Bu strateji, Kamu İktisadi Teşekküllerine verilen kamu desteğinin AB devlet yardımları kurallarına

uyumlu hale getirilmesine ve bu teşekküllerin AB'nin şeffaflık kurallarına uyumuna yönelik adımları da içermelidir;

3. Müzakerelerin başlatılabileceği tatmin edici bir düzeye erişmek amacıyla, Türkiye'nin Komisyona tarım ve kırsal kalkınma alanında sağlam ve güvenilir istatistiki bilginin temini konusunda, hububat, şeker, süt, hayvan varlığı, meyve ve sebze gibi hassas ürünleri de kapsayacak (hedefler, tarihler, sorumlu makam ve maliyet tahminlerini de içeren) ayrıntılı bir strateji sunması;
4. Türkiye'nin Komisyona tarımsal arazi kontrollerine hazırlık amacıyla arazi tanımlama sistemini ve Ulusal Çiftçi Kayıt Sistemini nasıl geliştirmeyi planladığına dair bir strateji sunması;
5. Türkiye'nin canlı sığır ve sığır eti ile türev mamullere uygulanan ticari sınırlamaları kaldırması.

iii. Bugüne dek yapılan çalışmalar

Bu başlık için belirlenen açılış kriterleri arasında Ankara Antlaşması Ek Protokolü'nün ayırım yapılmaksızın uygulanması hususu da yer aldığından, faslın yakın bir tarihte müzakereye açılması beklenmemekle birlikte, diğer açılış kriterleri ile ilgili çalışmaların durumu şu şekildedir:

- 4 Mayıs 2007 tarihli ve 5648 sayılı Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile IPARD ajansı olarak faaliyette bulunmak üzere, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu kurulmuştur. Türkiye-AB mali işbirliği programı çerçevesinde, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı IPA'nın beşinci bileşeni olan IPARD kapsamında ülkemize tahsis edilen fonların, ülkemizde 2007-2013 döneminde hangi kırsal alanlarda ve hangi tedbirler için kullanılacağına dair IPARD programı hazırlanmış, Komisyonla müzakere edilerek Şubat 2008'de onaylanmıştır. Kurum merkez teşkilatına ve IPARD programının birinci uygulama dönemi için seçilen 20 ildeki İl Koordinatörlüklerine personel

alımı gerçekleştirilmiş ve bu personelin IPARD programına ilişkin eğitimleri tamamlanmıştır. Ulusal Yetkilendirme Görevlisi olan Hazine Müsteşarlığı tarafından ulusal akreditasyon tamamlanmış, akreditasyon paketi Komisyona iletilmiştir. IPA V için Sektörel Anlaşma ise 7 Mayıs 2010 tarihinde imzalanmıştır. Anlaşmanın uygun bulunduğuna dair 2010/658 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 16/7/2010 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. 29 Ağustos 2011 ve 2 Mart 2012 tarihlerinde Avrupa Komisyonu’nun yayımladığı sırasıyla C(2011)6079 ve C(2012) 1313 sayılı Komisyon Uygulama Kararları uyarınca, ülkemizdeki merkezi birimler, 20 il koordinatörlüğü ve uygulanacak 3 tedbir kapsamında yetki devri gerçekleştirilmiştir. Böylece, Fasıl 11 için belirlenen ikinci açılış kriteri yerine getirilmiştir.

- Tarım sektöründeki desteklerin, AB destekleme sistemine yakınlaştırılması ve Kamu İktisadi Teşekküllerine verilen kamu desteğinin AB devlet yardımları kurallarına uyumlu hale getirilmesine ilişkin strateji konusunda çalışmalar devam etmektedir. Tarımsal destekleme araçlarının AB’deki araçlara yakınlaştırılmasına yönelik çalışmaları anlatan bir not Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından Şubat 2009’da Komisyona sunulmuştur. Konu, 1 No’lu Tarım ve Balıkçılık Alt Komitesi kararıyla oluşturulan Tarım Politikaları ve Uygulama Mekanizmaları Çalışma Grubu’nun 14 Şubat 2012 tarihinde Brüksel’de gerçekleştirilen ilk toplantısında ele alınmış ve strateji belgesine temel teşkil etmek üzere bir etki analizi çalışması yapılması ve bu çalışmada AB ESEI fonlarından yararlanılabilmesi için başvuruda bulunulması karara bağlanmıştır. Bu doğrultuda, 2013 ESEI programlamasına dahil edilmek üzere, etki analizine yönelik kurumsal kapasitenin artırılması için Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hazırlanan taslak proje fişi Bakanlığımızca incelenmiş ve değerlendirilmesi için Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu’na iletilmiştir.
- Tarım istatistiklerinin iyileştirilmesine yönelik açılış kriterinin karşılanması amacıyla, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Türkiye İstatistik Kurumu işbirliğiyle hazırlanan strateji belgesi taslağı üç kez Komisyonla paylaşılmış olup, Komisyon görüşleri doğrultusunda belgenin revizyon çalışmaları Bakanlığımız

koordinasyonundaki Tarım İstatistikleri Çalışma Grubu tarafından yürütülmektedir.

- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hazırlanan “Tarım Arazilerinin Tanımlanmasına ve Ulusal Çiftçi Kayıt Sisteminin Geliştirilmesine Yönelik Strateji Belgesi” Mart 2010’da Komisyon tarafından Fasıl 11 beşinci açılış kriterini karşılamak için yeterli bulunmuştur. Belgenin 7 Mayıs 2010 tarihinde dönemin Tarım ve Köyşleri Bakanı Sayın Mehdi EKER’in resmi onayı ve imzası ile Komisyona sunulmasıyla beşinci açılış kriteri yerine getirilmiştir.
- Sığır ve sığır eti ile türev mamullere uygulanan ticari sınırlamaların tamamıyla kaldırılması, 1/98 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile ülkemiz tarafından AB’ye tanınacağı taahhüt edilen ve 1996 yılından 2010 yılına kadar sığırların süngerimsi beyin hastalığı (BSE) riski nedeniyle yerine getirilmeyen tavizlerin tüm AB Üye Devletleri için yerine getirilmesi açısından önemlidir. Bugün itibarıyla, Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı’nın (OIE) BSE hastalığı riski bakımından yaptığı sınıflandırmaya göre “belirsiz” risk kategorisinde yer alan ülkeler (Bulgaristan ve Romanya) dışındaki tüm AB ülkelerinden (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi hariç) hâlihazırda sığır eti ithalatı gerçekleştirilebilmektedir. Canlı sığır için ise, hayvan sağlığı durumuna göre bazı üye devletler ve/veya bu devletlerin bazı bölgelerinden ithalat yapılabilmektedir. Fasılın ilgili açılış kriterini karşılamak için sığır ve sığır eti dışında türev ürünlere ilişkin kısıtlamaların da kaldırılması gerekmektedir.

III. Sorunlu Alanlar

Açılış kriterlerinin yerine getirilmesi açısından özellikle aşağıda belirtilen hususlar temel sorunlu alanlardır:

- Ülkemizdeki tarımsal destekleme politikasının prim ödemesi aracını esas alması, doğrudan gelir desteği uygulamalarının payının azalması, ülkemiz tarım

desteklerinin AB müktesebatı ve uygulamalarına yakınlaştırılmasına yönelik bir politika uygulanmıyor olması;

- AB ile tarım ürünleri ticaretini düzenleyen 1/98 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı uyarınca tanınacağı taahhüt edilen sığır, sığır eti ve türev ürün ithalatına ilişkin tavizlerin, sığırların süngerimsi beyin hastalığı riski (BSE) nedeniyle ülke ve ürün grupları itibarıyla tam olarak yerine getirilememesi.

IV. Yapılması Gereken Çalışmalar

Ankara Antlaşması Ek Protokolü'nün ayırım yapılmaksızın uygulanmasına ilişkin kriter haricinde, açılış kriterlerinin yerine getirilmesi için yapılması gereken çalışmalar aşağıda sıralanmaktadır:

- Tarım desteklemelerinin AB destekleri ile yakınlaştırılmasının ve yakınlaştırılmamasının ülkemiz tarım sektörüne olası etkilerinin ortaya konacağı bir etki analizi çalışması yapılarak, söz konusu çalışmanın sonuçlarına da yer verilecek bir tarımsal destekleme strateji belgesi hazırlanması gerekmektedir. Tarımsal desteklemeler siyasi bir konu olduğundan, Makamın ve karar alıcıların değerlendirmelerine tabidir.
- Tarım istatistiklerinin iyileştirilmesine yönelik strateji belgesinin hazırlıkları sürmekte olup, taslak strateji belgesinde öngörülen ilerlemelerin kaydedilebilmesi için öncelikli olarak Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın istatistik kapasitesinin güçlendirilmesi, Bakanlığın taşra teşkilatında yalnızca istatistiki verilerden sorumlu uzman personel istihdam edilmesi ve istatistik verilerin üretiminde kullanılan idari kayıtların güncelliğinin ve güvenilirliğinin temin edilmesi gerekmektedir. Bakanlığın Türkiye İstatistik Kurumu ile işbirliğinin sürmesi elzemdir.
- Sığır ve sığır eti ile türev mamullere uygulanan ticari sınırlamaların tamamen kaldırılması gerekmektedir.

12 NO'LU GIDA GÜVENLİĞİ, VETERİNERLİK VE BİTKİ SAĞLIĞI POLİTİKASI FASLI

I. Faslın İceriği

12 No'lu Fasil, kapsamı itibarıyla üç alt başlık altında ele alınmaktadır. Bunlar, gıda güvenliği politikası, veteriner politikası ve bitki sağliğı politikasıdır.

Tarım mevzuatının önemli bir bölümünü oluşturan veteriner mevzuatı, esas itibarıyla canlı hayvanların ve hayvansal ürünlerin Avrupa Birliği içi ticaretini, hayvan hastalıklarının kontrolünü ve eradikasyonunu, AB'ye üçüncü ülkelerden gelecek ürünlere ilişkin teknik ve idari düzenlemeleri ve hayvansal ürünlerin üretiminin kontrolüne ilişkin düzenlemeleri kapsamaktadır. Bu alt başlık altında aynı zamanda, hayvan hastalıklarının bildirim, hayvanların tanımlanması ve kaydı ile hareketlerinin takibine ilişkin kapsamlı düzenlemeler de bulunmaktadır.

Bitki sağliğı alt başliğı altında ise, bitki ve bitkisel ürünlere zarar veren organizmaların kontrolü, iç ve dış karantina tedbirleri, zirai mücadele ilaçları, bitkisel ürünlere zirai mücadele ilaçları kalıntıları, tohum ve fide kalitesi ve bu ürünlerin pazarlanmasına ilişkin kurallar yer almaktadır.

Gıda güvenliği alt başliğı, tüketicinin korunması ve bilgilendirilmesine yönelik hijyen ve sunum kurallarını, gıda güvenliğinin teminine yönelik mekanizmaları ve denetimlere yönelik düzenlemeleri içermektedir.

Fasil 12 mevzuatı, katılım öncesinde mevzuat uyumunda önemli ilerlemeler kaydedilmesini gerektirmektedir. AB mevzuatı uyarınca, AB'ye diğer ülkelerden gelen ürünlere benzer üretim, standart ve hijyen kuralları arandığından, ülkemizden AB'ye tarım ürünleri ihracatının artması ve çeşitlendirilmesi kadar herhangi bir sorunla karşılaşılması açısından mevzuat uyumu ve etkin uygulama önem taşımaktadır.

II. Mevcut Durum

i. Faslın müzakere sürecinde geldiği aşama

Faslın tanıtıcı tarama toplantısı 9-10 ve 13-15 Mart 2006 tarihleri arasında, ayrıntılı tarama toplantısı ise 24-28 Nisan 2006 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Tarama Sonu Raporu'nun Konsey tarafından onaylanmasını takip eden süreçte, 6 adet açılış kriteri 13 Temmuz 2007 tarihli Dönem Başkanlığı mektubu ile tarafımıza iletilmiştir.

Açılış kriterlerinin karşılanması için gerekli çalışmaların tamamlanmasıyla, Müzakere Pozisyon Belgemiz, 25 Haziran 2010 tarihinde İspanya Dönem Başkanlığı'na iletilmiştir. Fası, 30 Haziran 2010 tarihinde Brüksel'de Bakanlar düzeyinde gerçekleştirilen Dokuzuncu Türkiye-AB Hükümetler Arası Konferansta müzakereye açılmıştır.

Müzakere Pozisyon Belgemize cevaben hazırlanan AB Ortak Tutum Belgesinde müzakerelerin geçici olarak kapatılabilmesi için biri Ankara Antlaşmasının Ek Protokolünün ayırım yapılmaksızın uygulanması ile ilgili olmak üzere 7 adet kapanış kriteri belirlenmiştir.

Faslın müzakerelerine başlanabilmesi için belirlenmiş **6 adet açılış kriteri** aşağıda sıralanmaktadır:

1. Türkiye'nin, AB müktesebatı ile uyumlu gıda, yem ve veterinerlik çerçeve mevzuatını benimsemesi ve başta kontrol kuruluşlarınınki olmak üzere sorumlulukları açık biçimde belirleyen hükümleri ortaya koyması.
2. Türkiye'nin Komisyon'a gıda güvenliği, hayvan ve bitki sağlığı politikası alanındaki ilgili uluslararası standartlar ve OIE tavsiyeleri dâhil olmak üzere, AB müktesebatının uyumlaştırılması, uygulanması ve yürütülmesine temel teşkil edecek detaylı bir strateji sunması. Bu strateji, ilgili idari ve laboratuvar kapasitesinin geliştirilmesine yönelik planları ve bu konuda gerekli mali kaynağa ilişkin bir tahmini de içerecektir. Strateji aynı zamanda, hayvan sağlığı alanındaki riskler konusunda AB ile müktesebata

uygun biçimde işbirliği tesis etme kapasitesine sahip olunması ihtiyacını da göz önüne almalıdır.

3. Türkiye'nin, koyun ve keçi türü hayvanların kimliklendirilmesi ve kaydına ilişkin yeterli bir sistemi uygulamaya başlaması ve sığır türü hayvanların kimliklendirilmesi ve hareketlerinin kontrolüne ilişkin sistemdeki zafiyetleri (işletmelerin kaydına, hayvanların ve hayvan hareketlerinin kaydedilmesine ilişkin) gidermeye yönelik yeterli tedbiri almış olduğunu kanıtlaması.
4. Türkiye'nin Komisyon'a, canlı hayvanların ülke içindeki hareketleri, hareketlerinin kaydı ve kesimlerin kontrolü konusunda ayrıntılı bir değerlendirme sunması.
5. Türkiye'nin Trakya bölgesinin, OIE tarafından, aşılama suretiyle şap hastalığından arı bölge olarak tanınması.
6. Gıda işletmelerinin modernizasyonu için gelecekte hazırlanacak Ulusal Program göz önüne alınarak, Türkiye tarafından bütün gıda işletmelerinin AB müktesebatındaki kategoriler temelindeki sınıflandırmasının Komisyon'a sunulması.

12 No'lu Fasıll kapsamında yürütülen müzakerelerin geçici olarak kapatılabilmesi için Ankara Antlaşması Ek Protokolünün ayırım yapılmaksızın uygulanması haricinde belirlenen **6 adet teknik kapanış kriteri** aşağıda sıralanmaktadır:

1. Türkiye, ilgili açılış kriterini karşılamak için verdiği taahhütlerin uygulanması dâhil olmak üzere, AB müktesebatına uyumlu ve tam işler hayvan kimliklendirme ve kayıt sistemlerini uygular.
2. Türkiye hayvansal yan ürün işletmeleri de dâhil, hayvansal ürün işletmelerinin iyileştirilmesi için onaylanmış bir ulusal program sunar. Bu program, işletmelerin iyileştirilmesi sürecinin Türk makamları tarafından izlenmesi için somut bir planı içermelidir. Söz konusu ulusal program, süt sektörü ile ilgili olarak AB standartlarına uygun olmayan çiğ sütün kullanımına ilişkin bir strateji de içermelidir. Türkiye bu

ulusal programın uygulanmasında yeterli ilerleme kaydettiğini de göstermelidir. Ayrıca Türkiye, ulusal program kapsamında yer alan işletmelerin iyileştirilme sürecinin izlenmesi için yeterli beşeri ve mali kaynakları tahsis ettiğini gösterir.

3. Türkiye AB üye devletleri ile yeterli işbirliğini temin ederek hayvan hastalıklarının bildirimine ilişkin yükümlülüklerini yerine getirir; AB’de ihbarı mecburi hayvan hastalıkları için surveylans ve kontrol önlemleri ile müktesebatta öngörüldüğü gibi başlıca epizootik hastalıklar için acil eylem planlarını uygular; önceden oluşturulmuş detaylı bir eradikasyon planının uygulanması suretiyle şap hastalığına ilişkin AB müktesebatını tam olarak uygular.
4. Türkiye, nakledilebilir süngerimsi ensefalopatilerin (TSE) kontrolüne yönelik olarak yem yasağı, spesifik risk materyallerinin kontrolü, TSE testlerini içeren etkili bir sistemi uyumlaştırır ve uygular.
5. Türkiye, hayvan refahına ilişkin AB mevzuatını uyumlaştırır ve bu mevzuatın en geç katılım tarihi itibarıyla etkin olarak uygulanabilmesi için sektörün yeterli bir süre öncesinde farkında ve hazır olmasını temin eder.
6. Türkiye, ilgili tüm resmi kontrollere yönelik AB’ye tamamıyla uyumlu bir sistemin uygulanması başta olmak üzere, özellikle fonksiyonel sınır kontrol noktaları ve bu sistemin finansmanını da içerecek şekilde, müktesebata uygun olarak ilgili idari yapıları kurmaya ve geliştirmeye devam eder; Türkiye idari kapasitesini ve alt yapısını daha da güçlendirir; Türkiye, bu fasıl kapsamındaki tüm müktesebatı katılım tarihinde doğru şekilde yürütmeye ve uygulamak için yeterli idari kapasitesi olduğunu gösterecektir.

ii. Bugüne Dek Yapılan Çalışmalar

Fasılın kapanış kriterlerinin yerine getirilebilmesi için ihtiyaçların ortaya konulması ve finansal kaynağın temin edilmesi amacıyla 7 Temmuz 2010 tarihinde AB Türkiye Delegasyonu başkanlığında, mülga Genel Sekreterliğimizin de katılım sağladığı ve Dünya Bankası, FAO,

Türkiye ile tarım alanında ikili işbirliği bulunan bazı ülkelerin (Hollanda, Almanya, İngiltere) Tarım ve Ticaret Ataşelerinin katılımı ile donörler toplantısı gerçekleştirilmiştir.

6 Ekim 2010 tarihinde kapanış kriterlerinin değerlendirilmesi amacıyla ilgili kurumlar ve Avrupa Komisyonu arasında Brüksel’de teknik bir toplantı gerçekleştirilmiştir.

Fasıl 12 alanında AB ile uyumlu ikincil mevzuata yasal dayanak teşkil eden 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu 13 Aralık 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun uyarınca uygulama yönetmeliklerinin yayımı için tanınan on sekiz aylık süre 13 Aralık 2011 tarihinde sona ermiş ve AB mevzuatıyla tam ve kısmen uyumlu çok sayıda ikincil mevzuat yayımlanmıştır. 5996 sayılı Kanun çerçevesinde toplam 143 ikincil düzenleme Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemelerin 73 tanesi alanındaki AB mevzuatına paralel olarak hazırlanmış, diğerleri ise AB müktesebatının uygulanabilmesi için gerekli olan idari yapılar ve kontrol, denetim mekanizmalarının oluşturulmasına yönelik üye devletlerin ulusal düzenlemelerine bırakılan alanlara ilişkin düzenlemeleri içermektedir.

III. Sorunlu Alanlar

- İşletmelerin modernizasyonuna ilişkin kapanış kriterinin karşılanmasında, işletmecilerin maliyeti karşılamada yaşadığı zorluklar ve birçoğunun rekabet gücünün zayıf olması nedeniyle ekonomik sürdürülebilirliklerinin tehdit altında olması;
- Süt ve süt ürünlerinin üretiminde kullanılan çiğ sütün büyük bir kısmının yarı geçimlik işletmelerden karşılanıyor olması ve bu işletmelerin AB hayvan sağlığı ve hijyen standartlarını yeteri ölçüde karşılayamaması;
- Şap hastalığının Anadolu’da halen yaygın seyretmesi nedeniyle AB mevzuatının şap hastalığı çıkışında öngördüğü koruyucu aşılamanın terki ve itlaf politikası gibi kuralların tam olarak uygulanabilmesi için gerekli mali kaynağın sağlanamaması ve hastalığın ülke genelinde eradikasyonunun kısa vadede ulaşılabilecek bir hedef olmayışı;

- Tam yem yasağının kanatlı sektöründeki uygulamasının yem sektörü ve hayvancılık sektörü üzerinde yaratacağı mali etkiler nedeniyle bu alanda karşılaşılabilecek sorunlar;
- Nakledilebilir süngerimsi ensefalopatilerin kontrolü ve eradikasyonu kapsamında spesifik risk materyallerinin toplanması ve imhası ile bunların yem ve gıda zincirine girişinin engellenmesinin ciddi maddi kayıplara neden olacak olması; ülke genelinde ölü hayvanların, hayvansal atıkların, mezbaha atıklarının toplanması ve imhası için gerekli sistemlerin ve tesislerin, TSE'lerin teşhisi için gerekli biyogüvenlik düzeyine sahip laboratuvarların kurulmasının maliyetli oluşu;
- AB hayvan refahı mevzuatının çiftlik, nakliye ve hayvanların öldürülmesi boyutunda işletmeler ve kamu sektörüne maliyetli yatırımlar gerçekleştirme yükümlülüğü getirmesi.

IV. Yapılması Gereken Çalışmalar

Fasıl 12 alanındaki müktesebatin uyumlaştırılması, uygulanması ve yürürlüğe konmasına ilişkin strateji belgesinde yer bulan ve Fasıl 12 açılış kriterlerinin karşılanması amacıyla verilmiş olan taahhütlerimizin zamanında yerine getirilmesi ülkemizin saygınlığı ve güvenilirliği açısından büyük önem arz etmektedir. Bu çerçevede;

- Strateji belgesinde yer alan takvimlendirmeye uygun olarak ilgili mevzuatın uyumlaştırılması ve uygulamaya konulması,
- Stratejide yer alan taahhütlerin belirlenen zaman dilimlerinde yerine getirilmesi,
- Kimliklendirmeye ilişkin sistemin ve ilgili mevzuatın etkin bir şekilde uygulanmaya devam edilmesi,
- Yeni açılacak olan onaya tabi gıda işletmelerinin AB ile uyumlu ulusal mevzuata uygun olarak tesis edilmesi, mevzuatın yayımından önce açılmış ve faaliyet gösteren

işletmelerin ise, mevzuatla tanınan yasal süre içerisinde modernizasyonunun tamamlanması için gerekli çalışmaların yapılması ve

- Kapanış kriterlerini karşılamaya yönelik olarak çalışmaların aynı kararlılıkla sürdürülmesi gerekmektedir.

13 NO'LU BALIKÇILIK FASLI

I. Faslin İçeriği

Balıkçılık müktesebatı, su ürünleri kaynaklarının ve av filosunun yönetilmesi, denetim ve kontrol, sektörde faaliyette bulunanlara yönelik yapısal tedbirler ve bu bağlamda AB Balıkçılık Fonu'nun yönetimi, ortak pazarlama standartlarının uygulanması, piyasanın ortak düzenlenmesi ve bu eylemlerin üretici örgütleri aracılığıyla yürütülmesi ile ilgili kurallardan oluşmaktadır. AB Ortak Balıkçılık Politikasının (OBP) belirlenmesinde, balık kaynaklarının mevcut durumuna ilişkin stok değerlendirme çalışmalarının sonuçlarının ve sektöre ilişkin toplanan güvenilir verilerin önemli yeri vardır.

13 No'lu Fasil kapsamındaki AB mevzuatı, Tüzüklerden ve alt düzenlemelerden oluşmakta olup, özellikle katılım öncesinde, mevzuatın uygulanmasına yönelik idari yapıların ve uygulama mekanizmalarının oluşturulması ve uygulamada deneyim kazanılması büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, son yıllarda yapılan mevzuat değişiklikleriyle balıkçılık faaliyetlerinin etkin denetimi konusunda yalnızca üye devletler için değil aynı zamanda AB'ye su ürünleri ihraç eden üçüncü ülkeler için de ayrıntılı kurallar benimsenmiştir.

İlerleyen dönemde, AB balıkçılık mevzuatında oldukça önemli bir yere sahip olan üçüncü ülkelerle ve uluslararası örgütlerle yapılmış balıkçılık anlaşmalarının ve sözleşmelerin uyarlanması gündeme gelecektir.

II. Mevcut Durum

i. Faslin müzakere sürecinde geldiği aşama

Faslin tanıtıcı tarama toplantısı 21 Şubat 2006 tarihinde, ayrıntılı tarama toplantısı ise 31 Mart 2006 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Tarama Sonu Raporunun veriye dayalı bölümü 30 Kasım 2007 tarihinde Türkiye'ye iletilmiş, mülga AB Genel Sekreterliği koordinasyonunda hazırlanan Türkiye katkısı 12 Aralık 2007 tarihinde Komisyona sunulmuştur. Tarama Sonu Raporunun görüşülmesine Konsey'de devam edilmektedir.

Ankara Antlaşması'nın Ek Protokolü'nün ayırım yapılmaksızın uygulanması 13 No'lu Fasılda müzakerelere başlanabilmesi için ön koşul olarak belirlenmiştir.

ii. Açılış/Kapanış Kriterleri

Edinilen gayri resmi bilgiye göre, Komisyon tarafından hazırlanan ve Konsey'de görüşülmesine devam edilen Tarama Sonu Raporunda; Türkiye'nin müzakerelere başlamak için yeterli derecede hazır olmadığı değerlendirilmekte olup, Ankara Antlaşması Ek Protokolü'nün ayırım yapılmaksızın uygulanmasının yanı sıra "Türkiye tarafından Komisyona Ortak Balıkçılık Politikası mevzuatına uyum için ayrıntılı bir strateji sunulması" açılış kriteri olarak önerilmektedir.

iii. Bugüne dek yapılan çalışmalar

- Fasil kapsamındaki mevzuata uyum konusunda sınırlı ilerleme kaydedilmiştir.
- Mevzuat uyumu ve kurumsal kapasite oluşturulmasına yönelik olarak AB mali desteğiyle yürütülen projeler aracılığıyla Su Ürünleri Bilgi Sistemi (SÜBİS) kurulmuş, 29 adedi AB fonlarından olmak üzere, bugüne kadar 42 adet karaya çıkış noktasında balıkçılık idari binası kurulmuştur.
- Müktesebata daha ileri düzeyde uyum sağlanması amacıyla Su ürünleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ile balıkçılıktan sorumlu münferit bir Genel Müdürlük oluşturulması amacıyla Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının yeniden yapılandırılmasını öngören bir kanun tasarısı hazırlanmıştır. 8 Haziran 2011 tarih ve 27958 sayılı Resmî Gazete'de (Mükerrer) yayımlanan 639 Sayılı Gıda, Tarım

ve Hayvancılık Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

- SÜBİS ve Gemi İzleme Sistemi kurulmuş ve işler hale getirilmiş, su ürünlerine yönelik piyasa bilgilerinin toplanması ve analizi için de bir sistem kurulmuştur.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Sahil Güvenlik Komutanlığı personeli, koruma ve kontrol ile deniz stoklarının ve iç sulardaki stokların belirlenmesi başta olmak üzere, AB balıkçılık müktesebatı konusunda eğitilmiştir.
- 15 metreden uzun olan tüm teknelerde Otomatik Tanımlama Sistemi (AIS) cihazları kullanılmaya başlanmıştır.
- Balıkçılık kaynaklarının ekosistem tabanlı yönetimi için ihtiyaç duyulan kurumsal, bilimsel ve teknik kapasite geliştirilmiş ve bu amaca yönelik ulusal eylem planları ve strateji belgeleri hazırlanmıştır.
- Stokların tahmini ve izlenmesinde kullanılacak tam donanımlı bir araştırma gemisi konusunda alternatifler analiz edilmiş, geminin teknik özellikleri belirlenmiş, çizimleri ve inşası için pazar analizi yapılmıştır.
- Türkiye'nin balıkçılık filo kapasitesinin azaltılmasına yönelik çalışmalar başlatılmış, Balıkçı Gemisini Avcılıktan Çıkaranlara Yapılacak Destekleme Tebliği uyarınca ticari avcılık faaliyetlerini durduran 407 gemiye destek verilmiştir.

III. Sorunlu Alanlar

Fasıl kapsamındaki başlıca sorunlu alanlar aşağıda özetlenmektedir;

- Balıkçılık müktesebatına uyum ve uygulama kapasitesinin geliştirilmesini hedefleyen ayrıntılı bir stratejinin ve daha ileri düzeyde uyuma yönelik ikincil düzenlemelerin yapılmasına olanak tanıyacak bir çerçeve kanun oluşturulmamış olması,

- Müktesebatta tanımlandığı şekliyle balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği için yapısal bir politika ve fonun bulunmaması,
- Balıkçılık izleme, denetim ve kontrol kapasitesi konusundaki eksiklikler,
- Karaya çıkış noktalarının etkin olarak işletilememesi ve idari personel bulundurulması konusundaki eksiklikler,
- Balıkçılık piyasa düzeninin bulunmaması; pazarlama standartlarına ve satış bilgisine yönelik ulusal mevzuatın AB mevzuatı ile uyumlu olmaması; piyasa müdahale sistemi, onaylı üretici örgütleri veya branşlar arası örgütlerin mevcut olmaması,
- Filo yönetim sisteminin AB uygulamaları ile tam uyumlu olmaması,
- Hamsi stoklarının belirlenmesine yönelik çalışmalar başlatılmış olmasına rağmen diğer önemli balık türlerinin stoklarının belirlenmemiş olması ve bunlara ilişkin eylem planları ile yönetim programlarının uygulamaya girmemiş olması,
- Veri toplama ve analizi konusunda eksikliklerin bulunması,
- AB'nin taraf olduğu ancak ülkemizin taraf olmadığı Uluslararası Deniz Hukuku Sözleşmesi hükümlerinin yansıtıldığı ilgili AB mevzuatına uyumda karşılaşılabilecek sorunlar (karasuları, münhasır ekonomik alan vb.) (Tarama Sonu Raporu için Konsey düzeyinde süren görüşmelerin sonuçlandırılmasının, Ege Denizi ve karasularına ilişkin ihtilaflar nedeniyle Yunanistan'ın engellemesine tabi olduğu bilinmektedir.)

IV. Yapılması Gereken Çalışmalar

- AB ile uyumlu balıkçılık politikasının oluşturulması ve uygulamasına yönelik olarak ilgili kuruluşların kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi,

- AB müktesebatına uyum için gerekli yasal dayanağı oluşturmak üzere “Su Ürünleri Kanunu”nda değişiklik yapılması, Türkiye’nin AB üyeliğinin Türk balıkçılara maliyetinin analizinin yapılarak (etki analizi), müktesebata uyum ve uygulama konusunda takvimi de içeren bir stratejinin geliştirilmesi,
- Av filosunun yönetilmesi için filo kapasitesi ve av çabası düzeyinin belirlenmesini de kapsayan yapısal eylemleri içerecek bir “Su Ürünleri Avcılığı ve Yetiştiriciliği Politikasının” oluşturulması,
- Balıkçılık izleme, denetim ve kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesi ve veri toplama analiz kapasitesinin geliştirilmesi,
- Karaya çıkış noktası sayısının artırılması ve bunların fiziki alt-yapısı ve uygulama kapasitesinin oluşturulması,
- Su ürünleri konusunda, AB mevzuatı ile uyumlu piyasa mekanizmalarının oluşturulması, pazarlama standartları ve satış bilgisine ilişkin AB mevzuatına uyum sağlanması ve uygulama kapasitesinin oluşturulması,
- AB ile uyumlu su ürünleri üretici örgütlenmesini teminen Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’nın kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi ve üretici örgütlerinin desteklenmesi için gerekli eylemlerin tanımlanarak uygulanması,
- Balıkçılık stok belirleme çalışmalarına yönelik alt-yapının kurulması, 5 yıllık bir plan oluşturulması ve mevcut eylem ve yönetim planlarının (Karadeniz, Marmara Denizi, Ege Denizi ve Akdeniz Eylem Planları; Ulusal İzleme, Kontrol ve Gözetimin Geliştirilmesi için Eylem Planı vb.) uygulamaya konması,
- Ortak Balıkçılık Politikası mevzuatı kapsamında, ülkemizin taraf olmadığı BM Uluslararası Deniz Hukuku Sözleşmesi’nin hükümlerinin yansıtılmış olduğu AB

mevzuatı uyarınca, AB üye devletlerinin balıkçılarına ülkemiz karasularında balıkçılık yapma olanağının tanınması gerekecektir. Bu konuda olası çekincelerimizin de değerlendirileceği çalışmalara başlanması gerekmektedir.

KIRSAL KALKINMA DESTEKLERİ

I. KATILIM ÖNCESİ YARDIM ARACI KIRSAL KALKINMA BİLEŞENİ (INSTRUMENT FOR PRE-ACCESSION ASSISTANCE-RURAL DEVELOPMENT, IPARD) FONLARI

Amaç: Aday ülkelere IPARD fonları tahsis edilmesinin temel amacı, bu ülkelerde katılım öncesi süreçte **Ortak Tarım Politikası'nın** (OTP) uygulanmasına yönelik hazırlıklar için tarım sektörüne ve kırsal alanlara destek sağlamaktır.

Proje IPARD fonları ile finanse edilmesi kabul edilen projelerde, IPARD kapsamında uygun değerlendirilen harcamaların (Uygun Harcamalar Listesi'nde ayrıntılandırılan makine-ekipman alımı ile yapım işleri ve yanı sıra hizmet alımı ile görünürlük harcamaları) **%50'si kamu katkısı** olarak Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından; kalan %50'si ise proje faydalanıcısı tarafından finanse edilecektir.

Kamu katkısının (uygun harcamaların %50'sinin); **%75'i AB, %25'i T.C.** tarafından karşılanacaktır.

- Başvuru sunulduğunda **40 yaşın altında olan genç çiftçiler** tarafından işletilen tarımsal işletmelere yapılacak yatırımlar için **kamu katkısı %55**, proje faydalanıcısı katkısı %45;
- **Dağlık alanlardaki¹** tarımsal işletmelere yapılacak yatırımlar için **kamu katkısı %60**, başvuru sahibi katkısı %40;
- Hibe desteği kararı alındığında **40 yaşın altında olan genç çiftçiler** tarafından işletilen **dağlık alanlardaki** tarım işletmelerine yapılacak yatırımlar için **kamu katkısı %65**, başvuru sahibi katkısı %35 olacaktır.

¹ 1000 metre rakımdan yüksek ya da rakımı 500-1000 metre arasında olup eğimi %17'den fazla olan alanları ifade etmektedir.

Hibe miktarı: 854 milyon Avro (AB katkısı)

(2007–2013)

1 milyar 140 milyon Avro (AB + T.C.)

2 milyar 300 milyon Avro (Toplam katma değer: AB + T.C. + Faydalanıcı)

<u>Fonların</u>	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<u>Yıllara</u>							
<u>Dağılımı</u>	20,7	53	85	131,3	172,5	187,4	204,2
(milyon €)							

II. IPARD PROJE BAŞVURULARINDA SON DURUM

IPARD Ajansı görevini yürüten Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK), 19 Nisan 2013 tarihinde yayımladığı ilanla birlikte toplamda **10 başvuru çağrı ilanına** çıkmıştır. İlk sekiz çağrı ilanında IPARD Programı birinci uygulama döneminde yer alan 20 ilde² proje teklifleri toplanmış olmakla birlikte, 9uncu çağrı ilanı itibarıyla bu illere ikinci uygulama döneminde yer alan 22 il³ de dâhil edilmiştir.

İlk 7 ilan kapsamında sunulan proje teklifleri değerlendirilmiş olup, diğerlerinin değerlendirme süreci devam etmektedir.

² Birinci uygulama dönemi illeri: Afyon, Amasya, Balıkesir, Çorum, Diyarbakır, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Kars, Konya, Malatya, Şanlıurfa, Samsun, Sivas, Tokat, Trabzon, Yozgat, Van, Ordu, Erzurum.

³ İkinci uygulama dönemi illeri: Ağrı, Aksaray, Ankara, Ardahan, Aydın, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Elazığ, Erzincan, Giresun, Mersin, Kastamonu, Kütahya, Manisa, Mardin, Muş, Nevşehir, Uşak, Karaman.

	Başvuru Kabul Tarihleri	Başvuru Sayısı	Kabul Edilen / Sözleşme İmzalanın Proje Sayısı	Feshedilen Proje Sayısı	Kabul Edilen Projelerde Toplam TKDK Katkısı (AB+T.C.)
1. çağrı	1-26 Ağustos 2011	41	4	-	412.102 € ⁴
2. çağrı	5 Eylül-6 Ekim 2011	207	58	12	15.194.437 €
3. çağrı	19 Aralık-16 Ocak 2012	150	91	10	27.111.041 €
4. çağrı	1-29 Şubat 2012	137	52	5	11.684.085 €
5. çağrı	15 Mart-13 Nisan 2012	111	46	4	11.491.144 €
6. çağrı	18 Haziran-16 Temmuz 2012	127	44	-	14.914.892 €
7. çağrı	1-31 Ekim 2012	105	47 ⁵	-	16.241.465 €
8. çağrı	17 Aralık 2012-15 Ocak 2013	241	-	-	-
9. çağrı	15 Şubat-22 Mart 2013	1627	-	-	-
10. çağrı	26 Nisan-6 Mayıs 2013	-	-	-	-
Toplam		2746	342	31	97.049.166 €

⁴ Kabul edilen 4 projenin de ödemesi TKDK tarafından yapılmıştır. Diğer çağrı ilanlarına ilişkin bu sütunda verilen bilgiler kabul edilen veya sözleşmeye bağlanan projelerdeki hibe miktarını yansıtmaktadır.

⁵ Bu başvuru çağrı ilanı çerçevesinde sunulan projelere yönelik değerlendirme süreci tamamlanmış olup, henüz sözleşme imzalanmamıştır.

III. IPARD İLLERİ

Harita: IPARD Programının uygulandığı iller

Birinci Uygulama Dönemi İlleri		İkinci Uygulama Dönemi İlleri	
Afyon	Malatya	Ağrı	Erzincan
Amasya	Ordu	Aksaray	Giresun
Balıkesir	Samsun	Ankara	Mersin
Çorum	Sivas	Ardahan	Karaman
Diyarbakır	Şanlıurfa	Aydın	Kastamonu
Erzurum	Tokat	Burdur	Kütahya
Hatay	Trabzon	Bursa	Manisa
Isparta	Van	Çanakkale	Mardin
Kahramanmaraş	Yozgat	Çankırı	Muş
Kars		Denizli	Nevşehir
Konya		Elazığ	Uşak

IPARD hibeleri; Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu olan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu aracılığıyla kullanılmaktadır. AB kuralları, IPARD kaynaklarının kullanımına başlanabilmesi için, ülkemizde IPARD Programı kapsamında uygulama ve denetleme görevlerini deruhte eden kurumların/kuruluşların Avrupa

Komisyonu tarafından gerçekleştirilen denetimler neticesinde uygun bulunmasını (akreditasyonunu) ve fonların yönetiminin Türkiye'ye devredilmesini gerektirmektedir.

Avrupa Komisyonu'nun 29 Ağustos 2011, 2 Mart 2012 ve 17 Ekim 2012 tarihlerinde yayımlanan yönetim yetkileri devri kararlarıyla birlikte, IPARD fonları, IPARD Programı'nın birinci uygulama dönemi için belirlenen 20 ilde üç tedbir kapsamında faydalanıcıların kullanımına açılmış olup, Programın ikinci uygulama dönemi için belirlenen 22 ilde Avrupa Komisyonu yetkilileri tarafından yürütülen uygunluk denetimleri devam etmektedir. Ancak, IPARD fonlarından azami ölçüde yararlanılabilmesini teminen, TKDK'nin duyurduğu 9uncu başvuru çağrı ilanı ile söz konusu 22 ilde ilk proje başvuruları alınmış olup, değerlendirme aşamasındaki bu başvurulardan uygun görülenler, Avrupa Komisyonu tarafından verilecek olan yetki devri kararı ile sözleşmeye bağlanacaktır. 19 Nisan 2013 tarihi itibarıyla yayımlanan 10uncu başvuru çağrı ilanı da IPARD Programı ikinci uygulama dönemi illerini kapsamakta olup, aynı prosedürü izleyecektir.

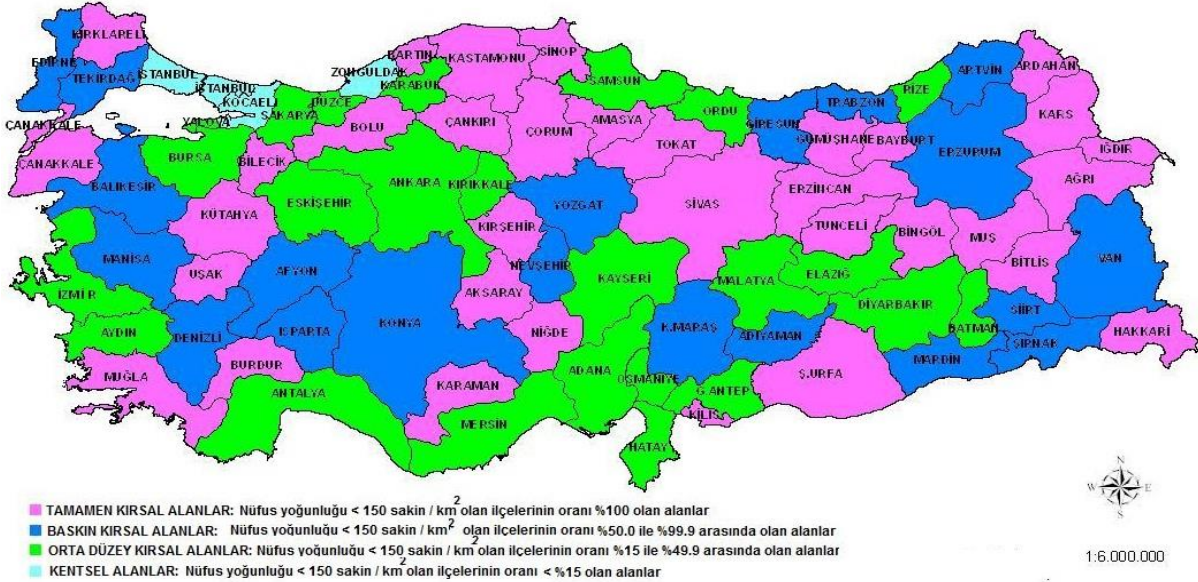
IV. IPARD PROGRAMI KAPSAMINDA YER ALAN İLLERİN BELİRLENMESİNDE İZLENEN YÖNTEM

IPARD Programı kapsamına alınan kırsal alanların belirlenmesinde, Türkiye'de kırsal alanların nüfus yoğunluğuna göre tanımlanmasında esas alınan İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (Organisation for Economic Co-operation and Development, **OECD**) **Kırsal Alanlar Sınıflandırması** kullanılmıştır. Bu kapsamda alanlar, İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması 3 (NUTS-3) seviyesinde, aşağıda yer aldığı şekliyle tanımlanmaktadır:

- **Baskın kırsal alanlar**: Bir ildeki toplam nüfusun %50'den fazlasının, km² başına 150 kişiden az nüfus yoğunluğuna sahip ilçelerde yaşadığı alanlardır.
- **Orta ya da önemli kırsal alanlar**: Bir ildeki toplam nüfusun %15 ile %49,9'unun, km² başına 150 kişiden az nüfus yoğunluğuna sahip ilçelerde yaşadığı alanlardır.
- **Baskın kentsel alanlar**: Bir ildeki toplam nüfusun %15'inden azının, km² başına 150 kişiden az nüfus yoğunluğuna sahip ilçelerde yaşadığı alanlardır.

Programda, OECD Kırsal Alanlar Sınıflandırması yöntemiyle tanımlanan “baskın kırsal alanlarda” kırsallığın ağırlığına dikkat çekmek için ikinci bir ayrıma gidilmiştir. Buna göre:

- **Tamamen kırsal alanlar:** Bir ildeki ilçelerin %100’ünün, km² başına 150 kişiden az nüfus yoğunluğuna sahip olduğu alanlardır.
- **Baskın kırsal alanlar:** Bir ildeki ilçelerin %50-99,9’unun, km² başına 150 kişiden az nüfus yoğunluğuna sahip olduğu alanlardır.

Kaynak: IPARD Programı

Bu sınıflandırma ışığında, 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, **ülkemizdeki nüfusun %83’ü kırsal nüfus, toplam yüzölçümünün ise %98’i kırsal alan** olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, IPARD fonlarının kullanımı için, **İstanbul, Kocaeli ve Zonguldak** illeri dışındaki tüm iller uygun olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla, Programın uygulanacağı alanların sınırlandırılması yoluyla fonların etkisini artırmak için, uygun illerin seçiminde kullanılacak ilave kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler:

- Her bir ilde kişi başı Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYİH),
- İl seviyesindeki net göç oranı ve
- Tarımsal kırsal kalkınma potansiyelidir.

İlk etapta, Türkiye’de ortalama kişi başı GSYİH’nin %75’inin altında kalan iller saptanmış ve puanlandırılarak kendi içlerinde sıralanmıştır (43 il). Seçilen 43 il net göç oranına göre tekrar puanlandırılmış, söz konusu iki sıralamaya göre puanlar illerin geri kalmışlık derecelerini belirlemede temel alınmış, tarımsal kırsal kalkınma potansiyelleri de dikkate alınarak sıralanan 43 il arasından 23 il belirlenmiştir. İkinci aşamada ise, kişi başı GSYİH temelinde ülke ortalamasının %75’inin üstünde kalmasına rağmen, yüksek tarımsal kırsal kalkınma potansiyelini haiz, dolayısıyla IPARD fonları kullanıldığı takdirde etki gücünü artıracak 20 il tespit edilmiştir. Ancak, Programın müzakereleri aşamasında yüksek kalkınma seviyesi nedeniyle İzmir, ikinci aşamada seçilen 20 il arasından çıkarılmış, nihayetinde, Programın iki uygulama döneminde uygulanacağı 42 il belirlenmiştir.

V. IPARD TEDBİRLERİ

IPARD Programı kapsamında 42 ilde desteklenmek üzere **6 tedbir** seçilmiştir:

101	Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Birlik Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar
103	Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanmasının Yeniden Yapılandırılması ve Birlik Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar
302	Kırsal Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi
201	Çevre ve Kırsal Peyzaja Yönelik Faaliyetlerin Uygulanmasına Hazırlık
202	Yerel Kırsal Kalkınma Stratejilerinin Hazırlanması ve Uygulanması
501	Teknik Destek

Söz konusu tedbirlerden 101, 103 ve 302 no’lu tedbirler IPARD Programının birinci uygulama döneminde desteklenmiş olup, ikinci uygulama döneminde ise ikinci ulusal akreditasyon sürecinin sonuçlanmasını ve yetki devri kararını takiben, birinci uygulama döneminde kullanılan tedbirler de dâhil olmak üzere bütün tedbirler uygulanacaktır. 201 ve 202 no’lu tedbirler taslak halinde olup, henüz onaylanmamıştır.

Aşağıda yer alan hususlar bütün tedbirler için ortaktır:

- Ödemeler, faydalanıcının talebi üzerine taksitli olarak ödenebilir; ancak, taksitli ödemenin iş planına yansıtılması gerekmektedir.
- Tüm işletmeler, hibe desteği kararı alındığında çevre koruma, halk sağlığı, hayvan ve bitki sağlığı, hayvan refahı ve iş güvenliği ile ilgili ulusal minimum standartları karşılıyor olmalıdır. Yeni işletmeler ise, bu standartları yatırımın sonunda karşılayacağını taahhüt etmelidir. Başvuru yapıldığı sırada, ulusal minimum standartlar Topluluk standartlarına yeni uyumlaştırılmış ise, bu standartlara uyuma bakılmaksızın işletmenin bu yeni standartları yatırım sonunda karşılaması şartı ile hibe yardımında bulunulabilir.
- Tedbirler kapsamında desteklenecek proje sayısı dördü geçemez. Başvuru sahibi, aynı başvuru çağrı döneminde birden fazla proje başvurusu yapamaz. Faydalanıcı, ancak bir önceki yatırımı sona erdiğinde (nihai ödemediği sonra) IPARD desteğinden yararlanmak için yeniden başvurabilir. Eğer dört proje de aynı tedbir-alt tedbir kapsamında hazırlanacaksa, bu dört projenin uygun harcamaları toplamı o tedbir için belirlenmiş olan üst sınırı geçemez.
- **Başvuru sahiplerinin başvuru yaptıkları alt tedbir kapsamında sunmak zorunda olduğu belgeler vardır.** Bu belgeler, başvuru sahibinin yatırım yapacağı işletmesinin hâlihazırda mevcut olmasına, yeni kurulacak olmasına ve yatırım yapılacak alana göre değişmektedir. Ancak bu belgeler dışında, IPARD Programı proje seçimi kriterlerine göre yapılacak puanlamaya destek olması amacıyla zorunlu olmayan belgeler de sunulabilmektedir (sözelimi, yatırımın kadın girişimci tarafından uygulanacağını veya proje sahibinin kadın olduğunu gösterir belge, işletmenin organik yerel tarım veya gıda ürünü ürettiğini/üreteceğini gösterir belge vb.). Zorunlu belgeler dışında başvuru sahiplerinden başvuru ekinde zorunlu taahhütler sunulması da istenmektedir. Son olarak, başvuru sahiplerinden yasal mali tablolar, çizim, plan, ruhsat gibi diğer bazı belgeler de istenmektedir.

VI. 101 “TARIMSAL İŞLETMELERİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI VE BİRLİK STANDARTLARINA ULAŞTIRILMASINA YÖNELİK YATIRIMLAR” TEDBİRİ

TEDBİR NO TEDBİR ADI	ALT TEDBİRLER VE YATIRIM LİMİTLERİ	KAPASİTE DURUMU	DESTEK ORANLARI
101 TARIMSAL İŞLETMELERİN TOPLULUK STANDARTLARINA YÜKSELTİLMESİ VE YENİDEN YAPILANDIRILMASINA YÖNELİK YATIRIMLAR	101-1 Süt Üreten Tarımsal İşletmelere Yatırım 15.000 – 1.000.000 €	İşletmeler en fazla 120 baş inek kapasitesi ya da 500 baş süt veren koyun veya keçi kapasitesine sahip olmalıdır.	% 50-65
	101-2 Et Üreten Tarımsal İşletmelere Yatırım Kırmızı Et 20.000 – 1.000.000 € Kanatlı Eti 15.000 – 500.000 €	Kırmızı et üreten işletmeler en fazla 250 baş sığır kapasitesi veya 300 baş koyun kapasitesi veya 300 keçi kapasitesine sahip olmalıdır. Kanatlı eti üreten işletmeler en fazla 50.000 etlik piliç/periyot kümes kapasitesi veya 8.000 hindi/periyot kümes kapasitesine sahip olmalıdır.	

Faydalanıcılar

Bu tedbirin faydalanıcıları, kamu tüzel kişilikleri hariç, ulusal kanunlarca tanınmış özel ve tüzel kişilerdir. Faydalanıcılar:

- Aşağıdaki sistemlerde kayıtlı olan tarımsal işletmelerdir:
 - Ulusal Çiftçi Kayıt Sistemi,
 - Hayvan Kayıt Sistemi (Büyükbaş Hayvan Kayıt Sistemi-TURKVET ve Koyun Keçi Kayıt Sistemi),
 - Ulusal Vergi Sistemi.

- **Yeni tarımsal işletme/tüzel kişilik olması halinde**, başvuru aşamasında sadece ulusal vergi sisteminde kayıtlı olmalıdır. Yatırım sonunda, yeni işletmenin Ulusal Çiftçi Kayıt Sisteminde ve Hayvan Kayıt Sisteminde kayıtlı olması gerekmektedir.
- Başvuru sunulduğunda faydalanıcılar **65 yaş üzerinde olmamalıdır** (tüzel kişilik olması durumunda bu tüzel kişiliği temsil etme ve ilzama yetkili kişiyi ilgilendirir).
- Tarım meslek veya teknik liseleri veya ilgili uzmanlık alanında üniversitelerin iki yıllık meslek yüksekokulları, üniversite, yüksek lisans, doktora diploması veya tarım ya da ilgili bir uzmanlık dalında en az 3 yıl mesleki hizmet kaydı ya da çalışma tecrübesine sahip olmalı ve **mesleki yetenek ve yeterliliğini kanıtlamalıdır**.
- **Tüzel kişiliklerde ise, en az bir daimi çalışan**; tarım meslek veya teknik liseleri ya da ilgili uzmanlık alanında üniversitelerin iki yıllık meslek yüksekokulları, üniversite, yüksek lisans, doktora diplomasına sahip veya tarım ya da ilgili bir uzmanlık dalında en az 3 yıl mesleki hizmet kaydı ya da çalışma tecrübesine sahip olmalı ve **mesleki yetenek ve yeterliliğini kanıtlamalıdır**.

Genel Uygunluk Kriterleri

i. Tarımsal işletme/tüzel kişilik:

- ✓ **Hibe desteği kararı alındığında; çevre koruma, halk sağlığı, hayvan ve bitki sağlığı, hayvan refahı ve iş güvenliği ile ilgili ulusal minimum standartları (detayı IPARD Programında) karşılıyor olmalıdır.** Elliden az çalışanı bulunan bir işletme/tarımsal işletme için iş güvenliğiyle ilgili ulusal minimum standartların karşılanması koşulu aranmayacaktır. Başvurunun yapıldığı sırada ulusal minimum standartlar, Topluluk standartlarına yeni uyumlaştırılmış ise, bu standartlara uyuma bakılmaksızın işletmenin bu yeni standartları yatırım sonunda karşılaması şartı ile hibe yardımında bulunulabilir. **Yeni tarımsal işletme/tüzel kişi olması durumunda**, bu kriterler yatırım sonunda yerine getirilmelidir.

- ✓ Başvuru şartı olarak, işletmesinde tüm zorunlu ulusal minimum standartları karşıladığı ve yatırımının sonunda da alt-tedbir hükümlerinde belirtilen işletme veya yatırıma yönelik ilgili Topluluk standartlarını karşıladığını gösteren, **veteriner ve çevre yetkililerinden alınan bir sertifika sunmalıdır.**
- ✓ Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun istediği formatta bir **iş planı sunmalıdır.**
- ✓ Proje sonunda **işletmenin ekonomik olarak sürdürülebilir olduğunu** iş planında göstermelidir. Faydalanıcının ekonomik olarak sürdürülebilirliğini değerlendirmede kullanılan genel kriterler, günümüz bankacılık sistemi uygulamalarıyla uyumlu olarak IPARD Programında belirlenmiştir.
- ✓ Başvurusunu teslim ettiğinde **devlete ödenmemiş herhangi bir vergi veya sosyal güvenlik borcu olmadığını kanıtlamalıdır.**

Yatırımıyla ilgili olarak:

- ✓ Avrupa Birliğini kuran Antlaşmanın Ek 1'inde belirtilen tarımsal ürünleri üretmelidir.
- ✓ Proje sonunda ilgili Topluluk standartlarını karşılamalıdır.
- ✓ Nihai ödemenin yapılmasından sonraki beş yıl boyunca yatırımı koruyacağını ve yatırımında çok büyük bir değişiklik yapmayacağını taahhüt etmelidir.

ii. Yatırımın yapılacağı işletmenin başvuru sahibine ait olmadığı durumlarda, proje sonuçlandıktan sonraki en az 5 yıl boyunca projenin gerektirdiği yapısal değişikliklere izin veren hükümler içeren bir sözleşme, ilgili taraflar arasında imzalanmalıdır.

iii. Traktör alımı için tahsis edilen maksimum bütçe 101 tedbirinin bütçesinin % 20'sinden fazla olamaz.

iv. Bir faydalanıcı IPARD kapsamında **yalnızca bir traktör** satın alabilir.

Uygun ve Uygun Olmayan Harcamalar

i. Uygun Harcamalar

- ✓ Taşınmaz malların yapımı ve iyileştirilmesi (devralma hariç)
- ✓ Malzeme ve ekipman alımı (finansal kiralama da kapsamda)
- ✓ Maksimum 82 KW güç limiti olan traktörlerin ve ekipmanlarının alımı
- ✓ Uygun harcamaların %12'sine tekabül eden mimarlık, mühendislik ve diğer danışmanlık ücretleri ile fizibilite çalışmaları, lisans ve patent haklarının devralınmasına yönelik genel masraflar
- ✓ Uygun harcama miktarının maksimum %4'üne tekabül eden, 6.000 Avro'yu aşmayacak şekilde, iş planı masrafları için ödenek ayrılması

ii. Uygun Olmayan Harcamalar

- ✓ Finansal kiralama (leasing) yoluyla alım ile ilgili kiralayanın marjı, geri ödemenin faiz masrafları, genel masraflar ve sigorta giderleri gibi masraflar,
- ✓ İkinci el/kullanılmış ekipman alımı,
- ✓ Tarımsal üretim hakları, canlı hayvan ve yıllık bitkilerin alımı ile dikim masrafları,
- ✓ Bakım, işletme, amortisman ve kira bedelleri ile yardımın yürütülmesi ve yönetilmesinde kamu idaresinden kaynaklanan masraflar,
- ✓ Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu tarafından projenin seçimi ve sözleşme öncesinde yapılan harcamalar (yukarıda tanımlanan genel masraflar hariç).

Yardım Oranı

Aşağıdaki hususlar haricinde kamu katkısı, toplam uygun yatırım miktarının **%50**'sidir:

i. Başvuru sunulduğunda **40 yaşın altında** olan genç çiftçiler tarafından işletilen tarımsal işletmelere yatırımlar için kamu katkısı, toplam uygun yatırım miktarının **%55**'idir;

ii. IPARD Programında tanımlanan **dağlık alanlardaki** tarımsal işletmelere yatırımlar için kamu katkısı, toplam uygun yatırım miktarının **%60'ıdır**;

iii. Hibe desteği kararı alındığında 40 yaşın altında olan genç çiftçiler tarafından işletilen dağlık alanlardaki tarım işletmelerine yatırımlar için kamu katkısı, toplam uygun yatırım miktarının **%65'idir**.

IPARD Programının iki uygulama dönemi süresince bu tedbir için bir faydalanıcının toplam maksimum uygun yatırım değeri **1.000.000 Avro** ile sınırlıdır.

IPARD Programının iki uygulama dönemi süresince bir faydalanıcı için **maksimum dört uygun yatırıma** izin verilir. Faydalanıcı, ancak bir önceki yatırımı sona erdiğinde (nihai ödemedenden sonra) IPARD desteğinden yararlanmak için yeniden başvurabilir.

Ödemeler, faydalanıcının başvuru formundaki talebi üzerine **taksitli olarak ödenebilir** ve bu durum iş planına da yansıtılmalıdır.

Taksitli ödemeler, uygun yatırımlar için aşağıdaki gibi yapılır:

- ✓ Uygun harcamaların toplamı 250.000 €'ya kadar olan yatırımlar: **1 taksit**
- ✓ Uygun harcamaların toplamı 250.001 €'dan 1.000.000 €'ya kadar olan yatırımlar: **2 taksit**

ALT-TEDBİR-1: SÜT ÜRETEEN TARIMSAL İŞLETMELER

Spesifik Uygunluk Kriterleri

İşletmeler:

- ✓ En az 10, en fazla 120 baş inek **kapasitesi** veya
- ✓ En az 50, en fazla 500 baş süt veren koyun **kapasitesi** veya
- ✓ En az 50, en fazla 500 baş süt veren keçi **kapasitesi** veya
- ✓ En az 7-9 baş süt ineği kapasitesine sahip olmalıdır; bu durumda yatırımın sonunda en az 10 baş süt ineğine sahip olacağını iş planında kanıtlaması gerekir.

Uygun Yatırımlar

- ✓ Mevcut açık ve yarı açık ahırların/ağılların inşası, genişletilmesi, modernizasyonu veya mevcut kapalı ahırların/ağılların modernizasyonu;
- ✓ Süt sağım ve depolama odaları, depo binaları, makine garajları ile sınırlı olmak kaydıyla tarımsal binaların inşası ve/veya yenilenmesi;
- ✓ Silaj makinesi ve ekipmanı, çiftlikte hayvan yemi hazırlama, muamele etme, dağıtma ve depolama sistemleri;
- ✓ Sağım odası tesisatı, süt soğutma ve depolama ekipmanları ile çiftlik içi süt nakil ekipmanları;
- ✓ Gübre muamele, işleme ve depolamaya yönelik yatırımlar;
- ✓ Hayvanlara yönelik ekipman ve tesisler (örneğin tartma, dezenfeksiyon vb.);
- ✓ Sulama sistemleri;
- ✓ Bilişim teknolojileri ve yazılım dâhil, özel teknolojik ekipmanın satın alınması (sürü yönetimi, süt kaydı, genel çiftlik yönetimi).

Uygun Yatırım Miktarı

Her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik alt ve üst limitler aşağıdaki gibidir:

- ✓ En az **15.000 Avro**, en fazla **1.000.000 Avro**

ALT-TEDBİR-2: ET ÜRETEN TARIMSAL İŞLETMELER

Spesifik Uygunluk Kriterleri

İşletmeler:

(Kırmızı Et)

- ✓ En az 30, en fazla 250 baş sığır **kapasitesi** veya
- ✓ En az 100, en fazla 300 baş koyun **kapasitesi** veya
- ✓ En az 100 en fazla 300 keçi **kapasitesine** sahip olmalıdır.

- ✓ Yeni tarımsal işletme olması durumunda, yeni tarımsal işletme bu kapasite kriterlerini yatırım sonunda sağlamalıdır.
- ✓ Tarımsal işletme, 50 baştan fazla sığır veya 150 baştan fazla koyun ve/veya keçi kapasitesine sahipse, yatırım sonunda gübrenin Topluluk standartlarına göre depolanmasını ve yönetimini taahhüt etmelidir.

(Kanatlı Et)

- ✓ En az 5.000, en fazla 50.000 etlik piliç/periyot broyler kümesi **kapasitesi** veya
- ✓ En az 1.000, en fazla 8.000 hindi/periyot hindi kümesi **kapasitesine** sahip olmalıdır.
- ✓ Yeni tarımsal işletme olması durumunda, yeni tarımsal işletme bu kapasite kriterlerini yatırım sonunda sağlamalıdır.
- ✓ Tarımsal işletme kapasitesi, 10.000 etlik piliç/band veya 5.000 hindi/band üzerinde ise, yatırımın sonunda gübrenin AB standartlarına göre depolanması ve yönetimi taahhüt edilmelidir.
- ✓ Tarımsal işletme kapasitesi, 10.000 etlik piliç/band veya 5.000 hindi/band üzerinde ise, yatırımın sonunda Topluluk standartlarında atık yönetimi uygulanacağı taahhüt edilmelidir.

Uygun Yatırımlar

(Kırmızı Et)

- ✓ Açık veya yarı açık ahırlara/ağıllara öncelik verilmesi kaydıyla, ahırların/ağılların inşası, genişletilmesi veya modernizasyonu;
- ✓ Depo binaları ve makine garajlarının inşası ve/veya yenilenmesi;
- ✓ Silaj işleme makinesi ve ekipmanı, çiftlikte hayvan yemi hazırlama, muamele etme, dağıtma ve depolama sistemleri;
- ✓ Gübre yönetimi, işleme ve depolamaya yönelik yatırımlar,;
- ✓ Hayvanlara yönelik ekipman ve tesisler (örneğin tartma, dezenfeksiyon vb.);
- ✓ AB hayvan refahı standartlarına uygun nakliye ekipmanları;
- ✓ Sulama sistemleri;
- ✓ Sadece mera yönetimine yönelik çit ve kapılar;
- ✓ Biyogaz tesisleri;

- ✓ Bilişim teknolojileri ve yazılım dâhil özel teknolojik ekipmanın satın alınması (sürü yönetimi, hayvan kaydı, genel çiftlik yönetimi).

(Kanatlı Et)

- ✓ Kanatlı kümesleri (etlik piliç ve hindi) ve hayvan barınaklarının inşası, genişletilmesi ve modernizasyonu;
- ✓ Depo binaları ve makine garajlarının inşası ve/veya yenilenmesi;
- ✓ Kanatlıların biyogüvenliğine yönelik kapı ve çitler (kuş gribine yönelik);
- ✓ 2007/43/EC sayılı Direktif altında belirtilen otomatik yemleme ve içme suyu, sulama, ısıtma ve havalandırma ekipmanı ve enerji tasarrufu sağlayan ekipmanlar da dâhil çevresel otomatik kontrol sistemleri;
- ✓ Gübre ve atık yönetimi, depolama ve işleme tesisi yatırımları;
- ✓ Tartma ve sağlık kontrolleri için spesifik ekipman;
- ✓ Topluluk hayvan refahı standartlarına uygun nakliye ekipmanı;
- ✓ Bilişim teknolojileri ve yazılım dâhil özel teknolojik ekipmanın satın alınması (sürü yönetimi, hayvan kaydı, genel çiftlik yönetimi).

Uygun Yatırım Miktarı

(Kırmızı Et)

Her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik alt ve üst limitler aşağıdaki gibidir:

- ✓ En az **20.000 Euro**, en fazla **1.000.000 Euro**

(Kanatlı Eti)

Her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik alt ve üst limitler aşağıdaki gibidir:

- ✓ En az **15.000 Euro**, en fazla **500.000 Euro**

VII. 103 “TARIM VE BALIKÇILIK ÜRÜNLERİNİN İŞLENMESİ VE PAZARLANMASININ YENİDEN YAPILANDIRILMASI VE BİRLİK STANDARTLARINA ULAŞTIRILMASINA YÖNELİK YATIRIMLAR” TEDBİRİ

TEDBİR NO TEDBİR ADI	ALT TEDBİRLER VE YATIRIM LİMİTLERİ	KAPASİTE DURUMU	DESTEK ORANI
103 TARIM VE BALIKÇILIK ÜRÜNLERİNİN İŞLENMESİ VE PAZARLANMASININ GELİŞTİRİLMESİ ve TOPLULUK STANDARTLARINA YÜKSELTİLMESİNE YÖNELİK YATIRIMLAR	103-1 Süt ve Süt Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması Süt İşleme Tesisleri 50.000 – 3.000.000 €	Süt İşleme Tesisleri ve Süt Toplayan Üretici Örgütleri, günlük en fazla 70 ton kurulu kapasiteye sahip olmalıdır.	%50
	Süt Toplayan Üretici Örgütleri 25.000 – 1.000.000 €		
	103-2 Et ve Et Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması Kırmızı Et İşleme ve Pazarlama/ Kanatlı Eti İşleme ve Pazarlama 30.000– 3.000.000 €	Kesimhaneler günlük en fazla 500 büyükbaş veya 4.000 küçükbaş hayvan kesim kapasitesine sahip olmalıdır. İşleme tesisleri ise günlük en fazla 5 ton işleme kapasitesine sahip olmalıdır.	
	103 -3 Meyve ve Sebzelerin İşlenmesi ve Pazarlanması 50.000 – 1.250.000 €	İşletmelerin soğuk hava deposu kapasitesi en fazla 10.000 m³ olmalıdır.	
103 -4 Su Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması 50.000 – 1.500.000 €	İşletmeler en fazla 1.000 ton/yıl su ürünleri işleme kapasitesine sahip olmalıdır.		

Faydalanıcılar

i. Aşağıdaki kanunlar ile **gerekli üretim ve kayıt sertifikasına** sahip olan ve aşağıdaki kriterleri sağlayan işletmelerdir:

- ✓ 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu,
- ✓ 10/08/2005 tarihli ve 25902 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “İş Yeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik”
- ✓ 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu (Sadece alt tedbir 103-su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması tedbirine başvuran ve 13.12.2010 tarihinden önce faaliyete geçen mevcut işletmeler için uygulanır)

(Başvuru sahibinin yukarıdaki kanunlarca gerekli görülen sertifikaları yatırımın sonunda sağlamanın zorunlu olduğu yeni tarımsal işletme veya mevcut işletmede yeni tesis kurulması durumu hariç).

ii. **Ulusal vergi sistemine** kayıtlı olmalıdır.

iii. Tarım meslek veya teknik liseleri veya ilgili uzmanlık alanında üniversitelerin iki yıllık meslek yüksekokulları, üniversite, yüksek lisans, doktora diploması veya tarım ya da ilgili bir uzmanlık dalında en az 3 yıl mesleki hizmet kaydı ya da çalışma tecrübesine sahip olmalı ve **mesleki yetenek ve yeterliliğini kanıtlamalıdır.**

iv. Tüzel kişiliklerde ise, en az bir daimi çalışanı; tarım meslek veya teknik liseleri ya da ilgili uzmanlık alanında üniversitelerin iki yıllık meslek yüksekokulları, üniversite, yüksek lisans, doktora diplomasına veya tarım ya da ilgili bir uzmanlık dalında en az 3 yıl mesleki hizmet kaydı ya da çalışma tecrübesine sahip olmalı ve mesleki yetenek ve yeterliliğini kanıtlamalıdır.

v. Başvuru sunulduğunda faydalanıcılar **65 yaş üzerinde olmamalıdır** (tüzel kişilik olması durumunda bu tüzel kişiliği temsil etme ve ilzama yetkili kişiyi ilgilendirir). AB ihracat numarasına sahip işletmeler desteklemeden yararlanamaz.

vi. Meyve ve sebze sektörünün faydalanıcıları (alt-tedbir fişi 103- meyve ve sebzelerin işlenmesi ve pazarlanması) yukarıdaki tanımlara uyan, aşağıdaki genel uygunluk kriterlerini karşılayan ve toptancı hallerine girmeden, doğrudan pazarlama yapabilme hakkına sahip, 552/1995 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede tanımlanan üretici örgütleridir.

***IPARD Programında yapılan son değişikliklerle birlikte işletmelerin de bu sektör altında desteklerden faydalanmaları mümkün olmaktadır.

Genel Uygunluk Kriterleri

- İşletme/Tüzel Kişilik aşağıdaki hususları yerine getirmelidir:
 - ✓ Mevcut bir işletme olması halinde, hibe desteği kararı alındığında çevrenin korunması, halk sağlığı, hayvan ve bitki sağlığı, hayvan refahı ve iş güvenliği ile ilgili ulusal minimum standartları karşılıyor olmalıdır. 50'den az çalışanı olan bir işletme/tarımsal işletme, iş güvenliği ile ilgili ulusal minimum standartlara uygunluğu ispattan muaf tutulacaktır. Başvurunun yapıldığı sırada ulusal minimum standartlar, Topluluk standartlarına yeni uyumlaştırılmış ise, bu standartlara uyuma bakılmaksızın işletmenin bu yeni standartları yatırım sonunda karşılaması şartı ile hibe yardımında bulunulabilir.
 - ✓ Başvuru şartı olarak, yatırım sonunda olası faydalanıcı, işletmesinde tüm zorunlu ulusal minimum standartları karşıladığını gösteren, **veteriner (meyve-sebze sektörü hariç) ve çevre yetkililerinden alınan bir sertifika** sunmalıdır.
 - ✓ İşletmelerin değerlendirilmesini müteakip veterinerlik birimlerinden Topluluk standartlarına ulaşabilmek için gerekli yatırımlar listesini almalı ve bunu yatırımın hedefini kanıtlamak için iş planına dâhil etmelidir.
 - ✓ AB müktesebatı temelinde gıda işletmelerinin sınıflandırılması sonucuna göre gerekli yatırımlar listesini temin etmeli ve bunu iş planı ile birlikte sunmalıdır. İzlenebilirliği sağlamak için, değerlendirme işlemi sırasında işletmeye verilen kayıt numarası saklanmalı ve IPARD projesi aşamasında kullanılmalıdır.

- ✓ Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun istediği formatta bir iş planı sunulmalıdır.
- ✓ Proje sonunda işletmenin **ekonomik olarak sürdürülebilir** olduğunu iş planında göstermelidir. Ekonomik sürdürülebilirlik, işletmenin öz sermayesi, likiditesi ve varlıkları açısından menkul değerlerinin işletme giderlerini karşıladığını göstermelidir.
- ✓ Başvurusunu teslim ettiğinde devlete ödenmemiş herhangi bir vergi veya sosyal güvenlik borcu olmadığını kanıtlamalıdır.
- ✓ İşletme/tüzel kişilikte 250'den az kişi istihdam etmeli ve yıllık ciro ve/veya bilançosu 25 milyon TL'yi aşmamalıdır.
- Yatırım/proje "AB standartlarını karşılamayan" eski bir tesisin yerine yeni bir tesisin kurulmasını içeriyorsa, yeni kurulan tesis için nihai ödeme, sadece eski tesisin faaliyetini tamamen bırakmasından sonra yapılır.
- **Yeni bir işletme veya mevcut işletmede yeni tesis kurulumunun desteklenmesi sadece, başvuru aşamasında ilde kapasite fazlası yoksa uygun olacaktır.**

Yatırımıyla ilgili olarak:

- Avrupa Birliği'ni Kuran Antlaşmanın Ek 1'inde belirtilen tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasıyla ilgili olmalıdır.
- Yatırım sonunda ilgili Topluluk standartlarını karşılamalıdır.
- Nihai ödemenin yapılmasından sonraki beş yıl boyunca yatırımı koruyacağını ve yatırımda çok büyük bir değişiklik yapmayacağını taahhüt etmelidir.

Uygun ve Uygun Olmayan Harcamalar

i. Uygun Harcamalar

- ✓ Taşınmaz malların yapımı ve iyileştirilmesi (devralma hariç)
- ✓ Malzeme ve ekipman alımı (finansal kiralama da kapsamda)
- ✓ Uygun harcamaların %12'sine tekabül eden mimarlık, mühendislik ve diğer danışmanlık ücretleri ile fizibilite çalışmaları lisans ve patent haklarının devralınmasına yönelik genel masraflar
- ✓ Uygun harcama miktarının maksimum %4'üne tekabül eden, 6.000 Avro'yu aşmayacak şekilde, iş planı masrafları için ödenek ayrılması

ii. Uygun Olmayan Harcamalar

- ✓ Finansal kiralama (leasing) yoluyla alım ile ilgili kiralayanın marjı, geri ödemenin faiz masrafları, genel masraflar ve sigorta giderleri gibi masraflar;
- ✓ İkinci el/kullanılmış ekipman alımı;
- ✓ Tarımsal üretim hakları, canlı hayvan alımı ve yıllık bitki dikim masrafları;
- ✓ Bakım, işletme, amortisman ve kira bedelleri ile yardımın yürütülmesi ve yönetilmesinde kamu idaresinden kaynaklanan masraflar;
- ✓ Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu tarafından projenin seçimi ve sözleşme öncesinde yapılan harcamalar (yukarıda tanımlanan genel masraflar hariç).

Yardım Oranı

- Kamu katkısı toplam uygun yatırım miktarının %50'sidir.
- IPARD programı uygulama dönemi süresince bu tedbir için bir faydalanıcının toplam maksimum uygun yatırım değeri **3.000.000 Avro** ile sınırlıdır.
- IPARD süresince bir faydalanıcı için maksimum dört uygun yatırıma izin verilir. Faydalanıcı, ancak bir önceki yatırımı sona erdiğinde (nihai ödemedenden sonra) IPARD desteğinden yararlanmak için yeniden başvurabilir.

- Ödemeler, faydalanıcının başvuru formundaki talebi üzerine taksitli olarak ödenebilir ve bu durum, iş planına da yansıtılmalıdır. Sözleşme ve/veya ekleri, projenin uygulanmasının hangi aşamasında ödemelerin yapılacağına tespitini de içeren, ilgili tüm detayları tanımlamalıdır.
- Taksitli ödemeler uygun yatırımlar için aşağıdaki gibi yapılmalıdır:
 - ✓ Uygun harcamaları 250.000 €' ya kadar olan yatırımlar: **1 taksit**
 - ✓ Uygun harcamaları 250.001 € ile 1.000.000 € arasında olan yatırımlar: **2 taksit**
 - ✓ Uygun harcamaları 1.000.001 € ile 3.000.000 € arasında olan yatırımlar: **3 taksit**

ALT-TEDBİR-1: SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİNİN İŞLENMESİ VE PAZARLANMASI

Spesifik Uygunluk Kriterleri

(Süt İşleme Tesisleri)

- ✓ **Günlük en az 10 ton, en fazla 70 ton** kurulu işleme kapasitesine sahip olmalıdır. Yeni işletme olması durumunda, yeni işletme bu kapasite kriterlerini yatırım sonunda sağlamalıdır.
- ✓ Günlük 10 ton kurulu işleme kapasitesinden az kapasitesi olan işletmenin, yatırımın sonunda günlük en az 10 ton kurulu işleme kapasitesine sahip olacağını kanıtlaması gerekir.
- ✓ İşleme tesisinde günlük 25 tondan fazla kurulu işleme kapasitesine sahip olan işletme, yatırımın gerçekleşmesinin sonunda işleme tesisinin tamamında, AB hijyen standartlarını ve süt işleyen işletmeler tarafından uygulanabilir yapısal gereklilikleri (852/2004 ve 853/2004 sayılı Tüzüklerle ilgili olan) karşılayacağını kanıtlamalıdır.

(Üretici Örgütleri)

- ✓ **Günlük en fazla 70 ton** süt toplama kapasitesine sahip olmalıdır. Mevcut bir Üretici Örgütünün yeni bir süt toplama merkezi kurması durumunda, yeni süt toplama merkezi bu kapasite kriterlerini yatırımın sonunda sağlamalıdır.

- ✓ 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu ya da 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununa göre kurulmuş olmalıdır.
- ✓ Bir yıldan daha fazla süredir mevcut ve faaliyet gösteriyor olmalıdır.
- ✓ Yatırımın sonunda, süt toplama merkezinin tamamında Topluluk hijyen standartları sağlanmalıdır.

Uygun Yatırımlar

(Süt İşleme Tesisleri)

- ✓ Süt işleme tesislerinin modernizasyonu ve/veya genişletilmesi;
- ✓ Yeni süt işleme tesislerinin inşası;
- ✓ Süt ve süt ürünlerinin homojenizasyonu, pastörizasyonu, paketlenmesi, soğutulması ve depolanmasına yönelik yatırımlar;
- ✓ Hijyen ve kalitenin kontrolü ve iyileştirilmesi için teknoloji ve ekipman alımı;
- ✓ Gıda güvenliği yönetim sisteminin kurulması için yatırımlar;
- ✓ Çevrenin korunmasına, ara ürünlerin ve işlenebilir atıkların yeniden işlenmesine yönelik tesis ve ekipmanlara, atıkların işlenmesi ve elimine edilmesine yönelik yatırımlar;
- ✓ Paketleme için ekipman alınması;
- ✓ Süt kalitesini ölçen basit test ekipmanlarının alınması;
- ✓ İşlem ve ürün yönetimi için bilişim teknolojileri yazılımı ve donanımı (süt kaydı, genel işletme yönetimi) satın alınması.

(Üretici Örgütleri)

- ✓ Süt toplama merkezinin inşası/genişletilmesi/modernizasyonu;
- ✓ Süt kalitesini ölçen basit test ekipmanları da dahil olmak üzere, hijyen ve kalitenin kontrolü ve iyileştirilmesi için teknoloji ve ekipman satın alınması;
- ✓ Gıda güvenliği yönetim sisteminin kurulması için yatırımlar;
- ✓ Süt depolama ve soğutma ekipmanının satın alınması;
- ✓ Süt taşıma ekipmanının satın alınması;

- ✓ Sütün kontrolü, izlenmesi, yönetimi ve kayıt altına alınması için bilişim teknolojileri yazılımı ve donanımı satın alınması.

Uygun Yatırım Miktarı

(Süt İşleme Tesisleri)

Her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik alt ve üst limitler aşağıdaki gibidir:

- En az **50.000 Avro**, en fazla **3.000.000 Avro**

(Üretici Örgütleri)

Her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik alt ve üst limitler aşağıdaki gibidir:

- En az **25.000 Avro**, en fazla **1.000.000 Avro**

ALT-TEDBİR-2: ET VE ET ÜRÜNLERİNİN İŞLENMESİ VE PAZARLANMASI

Spesifik Uygunluk Kriterleri

(Kırmızı Et)

- Sığır, koyun ve keçi türü hayvan kesimi ve/veya 852/2004 sayılı Komisyon Tüzüğü Madde 2'de tanımlandığı şekilde et işleme ve pazarlaması üzerine faaliyet göstermelidir.
- Kesimhane ise;
 - ✓ **Günlük en az 30 sığır ve 50 koyun/keçi, en fazla 250 sığır ve 2000 koyun/keçi** hayvan kesim kapasitesine sahip olmalıdır;
 - ✓ ya da sadece sığır kesimi gerçekleştiriyorsa günlük en az **36**, en fazla **500** hayvan kesim kapasitesine sahip olmalıdır;
 - ✓ ya da sadece koyun ve keçi kesimi gerçekleştiriyorsa, günlük en az **290**, en fazla **4000** hayvan kesim kapasitesine sahip olmalıdır.

- Et işleme ise;
 - ✓ **Günlük en az 0.5 ton, en fazla 5 ton** kurulu işleme kapasitesine sahip olmalıdır.
- Kombina ise;
 - ✓ Kesimhane için başvurması durumunda, kesimhane için yukarıda tüm kriterleri karşılamalıdır.
 - ✓ Et işleme için başvurması durumunda, et işleme için istenilen tüm kriterleri karşılamalıdır.
- Kesimhane ve et işlemeye aynı anda başvurması durumunda, et işleme tesisleri ve kesimhaneler için yukarıda istenilen tüm kriterleri aynı anda karşılamalıdır.
- Yeni bir işletme olması durumunda, yeni işletme bu kapasite kriterlerini yatırım sonunda sağlamalıdır.
- Yatırımın kesimhane içermesi durumunda, yatırımın sonunda, tesisin tamamında Topluluk standartları sağlanmalıdır.

(Kanatlı Eti)

- Kanatlı hayvan kesimi ve/veya 852/2004 sayılı Komisyon Tüzüğü Madde 2’de tanımlandığı şekilde et işleme ve pazarlaması üzerine faaliyet göstermelidir.
- Kesimhane ise;
 - ✓ **Saatte en az 1.000 tavuk, en fazla 5.000 tavuk** kesim kapasitesine sahip olmalıdır;
 - ✓ ya da **saatte en az 100, en fazla 1.000 hindi** kesim kapasitesine sahip olmalıdır.
- Et işletmesi ise;
 - ✓ **Günlük en az 0.5 ton, en fazla 5 ton** kurulu et işleme kapasitesine sahip olmalıdır.

- Kombina ise;
 - ✓ Kesimhane için başvurması durumunda, kesimhane için yukarıda tüm kriterleri karşılamalıdır.
 - ✓ Et işleme için başvurması durumunda, et işleme için istenilen tüm kriterleri karşılamalıdır.
- Kesimhane ve et işlemeye aynı anda başvurması durumunda, et işleme tesisleri ve kesimhaneler için yukarıda istenilen tüm kriterleri aynı anda karşılamalıdır.
- Yeni bir işletme olması durumunda, yeni işletme bu kapasite kriterlerini yatırım sonunda sağlamalıdır.
- Yatırımın kesimhane içermesi durumunda, yatırımın sonunda, tesisin tamamında Topluluk standartları sağlanmalıdır.

Uygun Yatırımlar

- ✓ Kesimhanelerin ve/veya et işleme tesislerinin inşası veya yenilenmesi;
- ✓ Topluluk standartlarına tam olarak uyacak şekilde hijyen ve ürün kalitesinin geliştirilmesi için ekipman alımı;
- ✓ Ürün kalitesi ve hijyen kontrollerinin iyileştirilmesi için laboratuvar kurulumu ve ekipman alımı;
- ✓ Gıda güvenliği yönetim sisteminin kurulması için yatırımlar;
- ✓ Çevre korumasının geliştirilmesi; işlenebilir atıklar ve ara ürünlerin yeniden işlenebilmesi için ekipman alımı ve tesis kurulması; atıkların arıtılması ve imha edilmesi: kesimhanelerde atık su ve et işleme tesislerinde yağ toplama tesisleri;
- ✓ Hayvan kesimlerinin hayvan refahı koşullarına uygun hale getirilmesi için yatırımlar;
- ✓ Paketleme işlemleri için ekipman satın alınması;
- ✓ Soğuk hava deposu ekipmanı, karkas ve et ürünleri için soğutuculu nakliye araçlarının satın alınması;
- ✓ Ürün ve işleme yönetimi için bilişim teknolojileri donanım ve yazılımları;

- ✓ Tesis içinde karkas ve etin izlenebilirliğinin geliştirilmesi için yazılım ve izleme sisteminin oluşturulması.

Uygun Yatırım Miktarı

Her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik alt ve üst limitler aşağıdaki gibidir:

- ✓ En az **30.000 Avro**, en fazla **3.000.000 Avro**

ALT-TEDBİR-3 MEYVE VE SEBZELERİN İŞLENMESİ VE PAZARLANMASI

Spesifik Uygunluk Kriterleri

- ✓ 5957 Sayılı “Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi” hakkında Kanunun ve sonraki değişikliklerinin öngördüğü koşulları karşılamalıdır.
- ✓ Gerçek ve tüzel kişiler, **Çiftçi Kayıt Sistemine** kayıtlı meyve ve sebze üreticileri olmalıdır.
- ✓ Mevcut tesis olması durumunda, bu **soğuk hava depo(lar)unun kapasitesi yatırım sonunda 10000 m³'den fazla olmamalıdır.**
- ✓ Tesisin tamamında, yatırımın gerçekleşmesinin sonunda ilgili Topluluk standartları sağlanmalıdır.

Uygun Yatırımlar

- ✓ Temizleme, sınıflandırma, derecelendirme ve paketleme hatları;
- ✓ Markalama ve izlenebilirlik sistemleri;
- ✓ Modifiye atmosferli soğuk hava tesisleri ve modifiye atmosfer koşulları altında paketleme hatları;

- ✓ Soğutma ve ön soğutma ünitelerinin ve soğuk hava depolarının inşası ve/veya modernizasyonu;
- ✓ Hammadde ve paketleme için depolar;
- ✓ Topluluk standartlarına erişmek için ISO 22000 analizlerinin uygulanması;
- ✓ Ürün taşıma ekipmanları, forkliftler (sadece projenin tamamlayıcı bir bölümü olarak);
- ✓ En fazla 25 metreküp kapasiteye sahip soğutmalı taşıma aracı;
- ✓ Yazılımı da kapsayan bilişim teknolojileri sistemleri.

Uygun Yatırım Miktarı

Her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik alt ve üst limitler aşağıdaki gibidir:

- ✓ En az **50.000 Avro**, en fazla **1.250.000 Avro**

ALT-TEDBİR-4: SU ÜRÜNLERİNİN İŞLENMESİ VE PAZARLANMASI

Spesifik Uygunluk Kriterleri

- İşletme:
 - ✓ en az **100 ton/yıl**, en fazla **800 ton/yıl yumuşakça, çift kabuklu ve kabuklu** işleme için kurulu üretim kapasitesine sahip olmalıdır veya
 - ✓ en az **300 ton/yıl**, en fazla **1000 ton/yıl su ürünleri ya da kültür balıkçılığı ürünleri** (taze, taze dondurulmuş, işlenen tiplerden birinde ya da karışık tiplerde) üretim kapasitesine sahip olmalıdır.

Yeni bir işletme olması durumunda, yeni işletme bu kapasite kriterlerini yatırım sonunda sağlamalıdır.

- **İnsan tüketimine yönelik olmayan** su ürünleri ve kültür balıkçılığı ürünleri, bu ürünlerin atıklarının işleme ve pazarlamaları istisna olmak üzere, **uygun değildir**.
- Bu alt-tedbir altındaki yatırımlar **karada** yapılacak faaliyetler üzerine olacaktır.

Uygun Yatırımlar

- ✓ Su ürünleri işleme tesislerinin modernizasyonu ve/veya genişletilmesi;
- ✓ Yeni su ürünleri işleme tesislerinin kurulması;
- ✓ Su ürünlerinin soğutulması, işlenmesi, paketlenmesi ve pazarlanması için makine ve ekipman alımı;
- ✓ İnsan sağlığı, çalışma koşulları, çevrenin korunması ve atık yönetimi ile ilgili Topluluk standartlarına ulaşmaya yönelik ekipman ve tesisler;
- ✓ Su ürünlerinin HACCP hijyen koşulları çerçevesinde işlenmesini geliştirmek için plastik kasa alımı (projenin tamamlayıcı bir parçası olarak);
- ✓ Etkili GMP ve ISO 22000 sistemlerinin, kalite güvence sisteminin uygulanması ve izlenebilirlik sisteminin uygulanması;
- ✓ Yazılım dahil olmak üzere bilişim teknolojileri sistemleri.

Uygun Yatırım Miktarı

Her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik alt ve üst limitler aşağıdaki gibidir:

- ✓ En az **50.000 Avro**, en fazla **1.500.000 Avro**

VIII. 302 “KIRSAL EKONOMİK FAALİYETLERİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ VE GELİŞTİRİLMESİ” TEDBİRİ

TEDBİR NO TEDBİR ADI	ALT TEDBİR LER VE YATIRIM LİMİTLERİ	KAPASİTE DURUMU	DESTEK ORANI
302 KIRSAL EKONOMİK FAALİYETLERİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ VE GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK YATIRIMLAR	302 -1 Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi Arıcılık - Süs bitkileri - Tıbbi ve Aromatik Bitkiler 5.000 – 250.000 €	Arıcılık için 50 – 500 kovana sahip olmalıdır. Süs bitkileri üretimi varsa sera büyüklüğü en fazla 1 ha , açık alan üretiminin büyüklüğü en fazla 2 ha olmalıdır.	%50
	302 -2 Yerel Ürünlerin ve Mikro İşletmelerin Geliştirilmesi 10.000 – 250.000 €	Destek için uygun yerel tarım ürünleri (gıda ve gıda olmayan) veya destek için uygun yerel el sanatları alanında yatırım yapılmalıdır.	
	302 -3 Kırsal Turizm 15.000 – 400.000 €	Konaklama tesisleri, yatırım sonunda en fazla 25 yatak (çift/tek) kapasitesine sahip olmalıdır.	
	302 -4 Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesi 15.000 -200.000 €	Su ürünleri çiftliği, yıllık en fazla 200 ton üretim kapasitesine sahip olmalıdır.	

Faydalanıcılar

Bu tedbirin faydalanıcıları, kamu tüzel kişilikleri hariç, ulusal kanunlarca tanınmış gerçek ve tüzel kişilerdir. Faydalanıcılar;

- ✓ **50 kişiden az çalışan istihdam eden veya yıllık cirosu ve/veya bilançosu 5 milyon TL’yi aşmayan** mikro ve küçük ölçekli zanaatkarlar ve işletmeler;
- ✓ Ekonomik sürdürülebilirlikleri açısından alt ve üst limitleri, ilgili alt-tedbirlerde belirtilen **mikro ve küçük ölçekli** tarımsal işletmelerdir.

- ✓ **Ulusal vergi sistemine** kayıtlı olmalıdır.
- ✓ Başvuru sunulduğunda faydalanıcılar **65 yaş üzerinde olmamalıdır** (tüzel kişilik olması durumunda bu tüzel kişiliği temsil etme ve ilzama yetkili kişiyi ilgilendirir).
- ✓ Proje başvurusunda bulunulan iş kolunda meslek ve teknik yüksekokul diploması veya üniversitelerin iki yıllık meslek yüksekokulları diploması, lisans, yüksek lisans ya da doktora derecesine veya ilgili ekonomik faaliyet alanında en az üç yıllık mesleki tecrübeye sahip olmalı veya ekonomik faaliyet ile ilgili Milli Eğitim Bakanlığı veya Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yetkilendirilen kamu veya özel kuruluşlar tarafında düzenlenen en az 60 saatlik bir eğitim programını başarıyla tamamlayıp sertifika alarak eğitim aldığını kanıtlamak yoluyla **mesleki yetenek ve yeterliliğini kanıtlamalıdır**.
- ✓ Tüzel kişiliklerde ise, en az bir daimi çalışanı; proje başvurusuna konu olan iş kolunda eğitim veren meslek lisesi veya üniversiteden mezun veya ilgili ekonomik faaliyet alanında en az üç yıllık mesleki tecrübeye sahip olmalı ve **mesleki yetenek ve yeterliliğini kanıtlamalıdır**.

Genel Uygunluk Kriterleri

- İşletme/tarımsal işletme;
 - ✓ Hibe desteği kararı alındığında çevre koruma, halk sağlığı, hayvan ve bitki sağlığı, hayvan refahı ve iş güvenliği ile ilgili minimum ulusal standartları karşılıyor olmalıdır. Elliden az çalışanı olan bir işletme/tarımsal işletme, iş güvenliği ile ilgili ulusal minimum standartlara uygunluğu ispattan muaf tutulacaktır. Başvurunun yapıldığı sırada ulusal minimum standartlar, Topluluk standartlarına yeni uyumlaştırılmış ise, bu standartlara uyuma bakılmaksızın işletmenin bu yeni standartları yatırımın sonunda karşılaması şartıyla hibe yardımında bulunulabilir.

- ✓ Başvuru şartı olarak, potansiyel faydalanıcı, işletmesinde tüm zorunlu ulusal minimum standartları karşıladığına dair **veteriner ve çevre yetkililerinden alınan bir sertifika** sunmalıdır.
- ✓ Yeni bir işletme/tarımsal işletme olması durumunda, yatırımın sonunda ulusal minimum standartları sağlamalıdır. Başvurunun bir zorunluluğu olarak, potansiyel faydalanıcının işletmesinde yatırımın sonunda tüm zorunlu ulusal minimum standartların ve yatırıma veya alt-tedbir koşulları kapsamında belirtilen kuruluşa yönelik ilgili Topluluk standartlarının karşılandığını doğrulayan, ulusal veterinerlik ve çevre yetkililerinden alınmış bir sertifika sağlamalıdır.
- ✓ Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu tarafından istenen formata uygun bir iş planı sunmalıdır.
- ✓ Proje sonunda işletme, **ekonomik olarak sürdürülebilir** olduğunu iş planında göstermelidir. Ekonomik sürdürülebilirlik, işletmenin öz sermayesi, likiditesi ve varlıkları açısından menkul değerlerinin işletme giderlerini karşıladığını gösterebilmelidir.
- ✓ Başvurusunu teslim ettiğinde devlete ödenmemiş herhangi bir vergi veya sosyal güvenlik borcu olmadığını kanıtlamalıdır.

Yatırımıyla ilgili olarak:

- ✓ Nihai ödemenin yapılmasından sonraki **5 yıl boyunca yatırımı koruyacağını ve yatırımda büyük bir değişiklik yapmayacağını taahhüt etmelidir.**

Uygun ve Uygun Olmayan Harcamalar

i. Uygun Harcamalar

- ✓ Taşınmaz malların yapımı ve iyileştirilmesi (devralma hariç)
- ✓ Malzeme ve ekipman alımı (finansal kiralama da kapsamda)

- ✓ Uygun harcamaların %12'sine tekabül eden mimarlık, mühendislik ve diğer danışmanlık ücretleri ile fizibilite çalışmaları lisans ve patent haklarının devralınmasına yönelik genel masraflar
- ✓ Uygun harcama miktarının maksimum %4'üne tekabül eden, 6.000 Avro'yu aşmayacak şekilde, iş planı masrafları için ödenek ayrılması

ii. Uygun Olmayan Harcamalar

- ✓ Finansal kiralama (leasing) yoluyla alım ile ilgili kiralaayanın marjı, geri ödemenin faiz masrafları, genel masraflar ve sigorta giderleri gibi masraflar;
- ✓ İkinci el/kullanılmış ekipman alımı;
- ✓ Tarımsal üretim hakları, canlı hayvan alımı ve yıllık bitki dikim masrafları,
- ✓ Bakım, işletme, amortisman ve kira bedelleri ile yardımın yürütülmesi ve yönetilmesinde kamu idaresinden kaynaklanan masraflar;
- ✓ Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu tarafından projenin seçimi ve sözleşme öncesinde yapılan harcamalar (yukarıda tanımlanan genel masraflar hariç).

Yardım Oranı

- IPARD süresince bu tedbir için her bir faydalanıcının toplam en fazla uygun yatırım değeri **400.000 Avro** ile sınırlıdır.
- IPARD Programının iki uygulama dönemi süresince, her bir faydalanıcı için maksimum dört uygun projeye izin verilir. Faydalanıcı, ancak bir önceki yatırımı sona erdiğinde (nihai ödemedenden sonra) IPARD desteğinden yararlanmak için yeniden başvurabilir.
- Ödemeler, faydalanıcının başvuru formundaki talebi üzerine taksitli olarak ödenebilir ve bu durum iş planına da yansıtılmalıdır. Sözleşme ve/veya ekleri ödemelerin proje uygulamasının hangi aşamasında yapılacağını tespitini de içeren ilgili tüm detayları tanımlamalıdır.

- Taksitli ödemeler uygun yatırımlar için aşağıdaki gibi yapılacaktır;
 - ✓ Uygun harcamaları 250.000 €' ya kadar olan yatırımlar: **1 taksit**
 - ✓ Uygun harcamaları 250.001 € ile 400.000 € arasında olan yatırımlar: **2 taksit**

ALT-TEDBİR 1: ÇİFTLİK FAALİYETLERİNİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ VE GELİŞTİRİLMESİ

Spesifik Uygunluk Kriterleri

- ✓ Faydalanıcı, **Ulusal Çiftçi Kayıt Sistemine** kayıtlı olmalıdır veya gerçek bir kişi olması durumunda, TÜİK'in Nüfus ve Vatandaşlık Genel Kayıt Sistemi Genel Müdürlüğü 'nde çiftçinin ailesinin bir üyesi olarak kayıtlı olmalıdır. **Arıcılıkta**, faydalanıcı yalnızca **arıcılık kayıt sistemine** kayıtlı olmalıdır.
- ✓ **Arıcılık** ve diğer arıcılık ürünleri söz konusu olduğunda, proje kapsamında faydalanıcı, **en az 50, en fazla 500 kovana sahip olmalıdır** (Yeni tarımsal işletme veya mevcut tarımsal işletmelerde yeni tesisler kurulması durumunda, yatırımın sonunda bu kriter sağlanmalıdır).
- ✓ Bal ve diğer arıcılık ürünlerinin işlenmesi ve paketlenmesi ve kovan üretimi söz konusu olduğunda, kovanların sayısı dikkate alınmayacaktır. **Süs bitkileri yetiştiriciliği** söz konusu olduğunda, proje kapsamındaki **sera büyüklüğü en fazla 1 ha, açık alan üretiminin büyüklüğü ise en fazla 2 ha olmalıdır** (Yeni tarımsal işletme veya mevcut tarımsal işletmelerde yeni tesisler kurulması durumunda, yatırımın sonunda bu kriter sağlanmalıdır).
- ✓ Bal ve tıbbi ve aromatik bitkilerin işlenmesi ve/veya pazarlanması söz konusu olduğunda yatırım sonunda bahsedilen sertifikaları alması gereken yeni bir tarımsal işletme veya mevcut tarımsal işletmelerde yeni tesislerin kurulması durumu hariç, faydalanıcı 5996 sayılı Kanun ve/veya, gereken durumlarda, 5393 sayılı Belediye Kanunu hükümlerine uygun olarak üretim ve kayıt sertifikalarına sahip olmalıdır.

- ✓ Kraliçe arı üretimi söz konusu olduğunda, faydalanıcı, geçerli üretici lisansına sahip olmalıdır (Yeni tarımsal işletme veya mevcut tarımsal işletmelerde yeni tesisler kurulması durumunda, yatırımın sonunda bu kriter sağlanmalıdır).
- ✓ Sulamayla ilgili yatırımlar için, mevcut yetersiz sulama sistemlerinin kuyu sulaması da dahil olmak üzere su tasarrufu sağlayan yeni sulama teknolojileri ile değiştirilmesi şartıyla ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nden onay belgesi temin edilmesi suretiyle destek verilir.
- ✓ **Traktör alımı için tahsis edilen maksimum bütçe 101 tedbirinin bütçesinin %20'sinden fazla olamaz.**
- ✓ **Bir faydalanıcı IPARD kapsamında yalnızca bir traktör alabilir.**

Uygun Yatırımlar

Arıcılık ve bal üretimi için:

- ✓ Kovan, bal ve diğer arıcılık ürünlerinin depolanması ve işlenmesine yönelik barınak ve ek bina inşası;
- ✓ Kovan üretimi, bakımı ve yönetimi için gerekli ekipmanların satın alınması;
- ✓ Çiftlikte gerçekleştirilecek bal işlenmesi ve paketlenmesine yönelik teknolojik bantlar satın alınması veya mevcutların yenilenmesi;
- ✓ Lisanslı yetiştiricilerin kraliçe arı üretebileceği yetiştirme istasyonlarının kurulumu ve donanımı.

Tıbbi ve aromatik özelliği olan bitki üretimi için:

- ✓ Depo binaları ve makine garajlarının inşası veya modernizasyonu;
- ✓ Tıbbi ve aromatik bitki üretimi için bahçe ve tarla ekipmanlarının satın alınması;
- ✓ Mevcut yetersiz sulama sistemlerinin su tasarrufu sağlayan yeni sulama teknolojileriyle değiştirilmesi/modernizasyonu. Sadece çiftlik sınırları içerisinde kalan sulama sistemi yatırımları özel yatırım olarak değerlendirilir. Birincil ve ikincil sulama

kanalları yatırımları kamu yatırımları olarak değerlendirilir ve bu tedbir altında destek verilmeyecektir.

- ✓ Tıbbi ve aromatik özelliği olan bitkilerin depolanması/havalandırılması, kurutulması, işlenmesi ve pazarlanması için tesis inşası veya modernizasyonu ve ekipman satın alınması.

Süs bitkileri üretimi için:

- ✓ Depo binaları ve makine garajlarının inşası veya modernizasyonu;
- ✓ Süs bitkisi yetiştiriciliği için bahçe ve tarla ekipmanlarının satın alınması;
- ✓ Mevcut yetersiz sulama sistemlerinin su tasarrufu sağlayan yeni sulama teknolojileriyle değiştirilmesi/modernizasyonu. Sadece çiftlik sınırları içerisinde kalan sulama sistemi yatırımları özel yatırım olarak değerlendirilir. Birincil ve ikincil sulama kanalları yatırımları kamu yatırımları olarak değerlendirilir ve bu tedbir altında destek verilmeyecektir.
- ✓ Seraların inşası ve/veya yenilenmesi (kısa ömürlü plastik dışında, yalnızca cam, uzun ömürlü plastik veya diğer materyallerden yapılmış seralar) ve/veya gerekli ekipmanların satın alınması;
- ✓ Çiçek soğanı, tohum veya fide üretimi için ekipman satın alınması, üretim tesislerinin inşası veya modernizasyonu;
- ✓ Süs bitkilerinin işlenmesi ve paketlenmesi için tesislerin inşası veya modernizasyonu ve gerekli ekipmanın satın alınması.
- ✓ Maksimum 82 KW güç sınırı olan traktör ve ekipmanın alımı uygun harcamadır.

Uygun Yatırım Miktarı

Her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik alt ve üst limitler aşağıdaki gibidir:

- ✓ En az **5.000 Avro**, en fazla **250.000 Avro**

ALT-TEDBİR-2: YEREL ÜRÜNLER VE MİKRO İŞLETMELERİN GELİŞTİRİLMESİ

Spesifik Uygunluk Kriterleri

- ✓ Yerel gıda ürünlerinin üretilmesi ve/veya paketlenmesi söz konusu olduğunda yatırım sonunda bahsedilen sertifikaları alması gereken yeni bir tarımsal işletme veya mevcut tarımsal işletmelerde yeni tesislerin kurulumu durumu hariç, faydalanıcı, 5996 sayılı Kanun ve/veya gereken durumlarda, 5393 sayılı Belediye Kanunu hükümlerine uygun olarak üretim ve kayıt sertifikalarına sahip olmalıdır.
- ✓ Destek için uygun yerel el sanatları IPARD Programında tanımlanmıştır.
- ✓ Destek için uygun yerel tarım ürünleri (gıda ve gıda olmayan) IPARD Programında tanımlanmıştır.
- ✓ **AB'ye ihracat numarasına sahip işletmeler destek kapsamı dışındadır.**
- ✓ İş planında, iyi muhasebe uygulamaları gereğince, ekipmanın amortisman süresinin bir yıldan fazla olduğu taahhüt edilmelidir.
- ✓ Perakende düzeyinde yapılan yatırımlar destek kapsamı dışındadır.
- ✓ Yerel gıda ürünlerine yatırım yapılması durumunda, yatırımın gerçekleşmesinden sonra, Topluluk gıda hijyeni standartları karşılanmalıdır.

Uygun Yatırımlar

- ✓ Operasyonel binalar ve üretim tesislerinin inşası, modernizasyonu veya genişletilmesi;
- ✓ Yerel ürünlerin ve tarımsal ürünlerin üretim ve paketlenmesine ve el sanatları faaliyetlerine özel ekipman satın alınması;
- ✓ Paketleme tesislerinde fiziksel yatırımlar ve ekipman;

- ✓ Fabrika satış mağazası veya tanıtım stantları kurulması da dâhil, yöresel ürünler ve el sanatlarının tanıtım ve pazarlamasına yönelik yatırımlar;
- ✓ Sadece projenin tamamlayıcı bir bölümü olarak, yazılım dâhil bilişim teknolojileri ekipmanının satın alınması.

Uygun Yatırım Miktarı

Her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik alt ve üst limitler aşağıdaki gibidir:

- ✓ En az **10.000 Avro**, en fazla **250.000 Avro**

ALT-TEDBİR-3: KIRSAL TURİZM

Spesifik Uygunluk Kriterleri

- Çiftlik turizminin geliştirilmesi söz konusu olduğunda faydalanıcı, **Ulusal Çiftçi Kayıt Sisteminde çiftçi olarak kayıtlı olmalıdır** veya TÜİK'in Nüfus ve Vatandaşlık Genel Kayıt Sistemi Genel Müdürlüğü'nde çiftçinin ailesinin bir üyesi olarak kayıtlı olması gerekmektedir.
- Konaklama tesisleri için, faydalanıcı, bahsedilen sertifikaları yatırımın sonunda almasının gerektiği, yeni tesislerin veya mevcut konaklama tesislerinde birimlerin kurulması durumu hariç, Turizm Tesislerinin Ruhsatlandırılması ve Nitelikleri Hakkında Yönetmelik (21.06.2005 tarihli ve 25852 sayılı RG) hükümlerine uygun olarak kayıtlı olmalıdır.
- Fırıncılık tesislerinde, faydalanıcı, bahsedilen sertifikaları yatırımın sonunda almasının gerektiği, yeni tesislerin veya mevcut fırıncılık tesislerinde birimlerin kurulması durumu hariç, 5996 sayılı Kanun hükümlerince tanınmış olmalıdır.

- Faydalanıcı, bahsedilen sertifikaları yatırımın sonunda almasının gerektiği, yeni tesislerin veya mevcut tesislerde birimlerin kurulması durumu hariç, 5393 sayılı Belediye Kanunu tarafından tanınmış olmalıdır.
- **Konaklama tesisleri, yatırım sonunda en fazla 25 yatak (çift/tek) kapasitesine sahip olmalıdır.**

Uygun Yatırımlar

- Pansiyon veya mikro ölçekli konaklama tesislerinin kurulması ve mobilyaların yenilenmesi, mevcut yapıların yatak ve kahvaltı odalarının yenilenmesi ya da çiftliklerde ve açık alanlarda (örn. kamp, spor ve rekreasyon alanları) konaklama tesislerinin ve binaların inşası;
- Yeme-içme tesisleri veya çiftlik ürünlerine yönelik tanıtım stantlarının kurulması;
- At biniciliği, iç sularda özellikle spor ve rekreasyon amaçlı balık avlama, dağ bisikleti gezileri, rafting, doğa yürüyüşleri gibi turistik açık alan aktivitelerinin organizasyonuna yönelik altyapı yatırımları (iş planında, iyi muhasebe uygulamaları gereğince, ekipmanların amortisman süresinin bir yıldan fazla olduğu taahhüt edilmelidir);
- Sadece projenin tamamlayıcı bir bölümü olarak, yazılım dahil bilişim teknolojileri ekipmanının satın alınması.
- Uygun ekipman:
 - ✓ Aydınlatma gereçleri, havalandırma ekipmanı, filtreleme ve arındırma ekipmanı, telekomünikasyon, mobilya, temizlik gereçleri ve ilgili kurulumlar, rekreasyon amaçlı ses-görüntü ekipmanı
 - ✓ Yeme içme tesisleri için mutfak ekipmanı

Uygun Yatırım Miktarı

Her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik alt ve üst limitler aşağıdaki gibidir:

- ✓ En az **15.000 Avro**, en fazla **400.000 Avro**

ALT-TEDBİR-4: KÜLTÜR BALIKÇILIĞININ GELİŞTİRİLMESİ

Spesifik Uygunluk Kriterleri

- Su ürünleri işletmesi:
 - ✓ **yılda 10 tona kadar kurulu üretim kapasitesine sahip mikro ölçekli veya 10 ton/yıl üzerinde, maksimum 200 ton/yıl kurulu üretim kapasitesine sahip küçük ölçekli işletme olmalı** (yeni bir kültür balıkçılığı işletmesi kurulması durumunda, yeni kültür balıkçılığı işletmesi bu kriteri yatırımın sonunda sağlamalıdır).
 - ✓ yukarıda bahsedilen sertifikaları yatırımın sonunda almasının gerektiği, yeni bir kültür balıkçılığı işletmesi kurulması durumu hariç, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu hükümleri kapsamında gerekli sertifikalara sahip olmalıdır. Mevcut kültür balıkçılığı işletmesinin yatırımla ilgili olarak kapasitesini veya ürettiği türleri değiştirmesi durumunda başvuru sahibi, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu hükümlerine uygun olarak gerekli sertifikaları yeniden almalıdır.
- Faydalanıcı, **Ulusal Çiftçi Kayıt Sistemi**nde çiftçi olarak kayıtlı olmalıdır veya TÜİK'in Nüfus ve Vatandaşlık Genel Kayıt Sistemi Genel Müdürlüğü'nde çiftçinin ailesinin bir üyesi olarak kayıtlı olmalıdır.

Uygun Yatırımlar

- ✓ Kültür balıkçılığı (yetiştiricilik) çiftliklerinin inşası, genişletilmesi veya modernizasyonu;
- ✓ Havuz ve rezervuarların iyileştirilmesi;

- ✓ Üretim sürecinin etkinliğini artırıcı ekipmanlar, yemlemede optimizasyonu sağlayıcı ekipman, yemleme veya otomatik yemleme ekipmanları, su sirkülasyon sistemlerine ilişkin ekipman;
- ✓ Yavru balık ve balık yumurtası üretimine yönelik yapım işleri ve ekipman alımı;
- ✓ Üretim ve hasada ilişkin kalite ve hijyen koşullarının iyileştirilmesine yönelik ekipman;
- ✓ Çevre koruma ile ilgili Topluluk standartları ile uygunluk gösterecek şekilde, su ürünleri yetiştiriciliği çiftliklerinin çevresel etkilerini azaltıcı ekipman: atık yönetim sistemleri, havuz ve rezervuarlardan çıkan suyun arındırılmasına yönelik ve su kalite parametrelerinin karakteristiğini izlemeye yönelik ekipman;
- ✓ Sevkiyat öncesi ürünlerin depolanması amacıyla küçük soğuk hava depolarının kurulması.

Uygun Yatırım Miktarı

Her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik alt ve üst limitler aşağıdaki gibidir:

En az **15.000 Avro**, en fazla **200.000 Avro**

IX. IPARD PROJELERİNDE ÖDEME PROSEDÜRÜ

Faydalanıcı ile TKDK arasında imzalanan sözleşmenin ilgili hükümleri uyarınca:

- ✓ Faydalanıcı her bir taksit için TKDK'ye, **Ödeme Talep Paketi**'ni uygun ve tam bir şekilde sunmakla yükümlüdür.
- ✓ Ödeme Talep Paketi, sözleşmede belirlenen **teslim tarihinde** ve yatırımın gerçekleştiği ilde bulunan TKDK **İl Koordinatörlüğü**'ne takdim edilir.

Aşağıda belirtilen dokümanlar Ödeme Talep Paketi'ne eklenmelidir:

- ✓ Ödeme talebini gösteren dokümanlar (E1 Teslim Tesellüm Tutanağı, E2 Ödeme Talebi, E3 Harcama Beyanı ve eğer var ise E4 Döviz kuru hesaplama tablosu)
- ✓ Sertifikalar
- ✓ Resmi Belgeler (vadesi geçmiş vergi borcu olmadığını gösterir belge, adli sicil sabıka kaydı vb.)

- ✓ Ödeme belgeleri (fatura, banka dekontu, makbuz vb.)
- ✓ Ödemeyi destekleyici belgeler (menşe belgesi, garanti belgesi)

Ödeme Talep Paketinin teslimini takiben TKDK tarafından yerinde kontroller gerçekleştirilmektedir.

Ödeme Talep Paketinin tesliminden itibaren **azami 3 ay** içerisinde ödeme gerçekleşir.

Bunlara ilaveten, TKDK tarafından, tamamlanmasından itibaren **5 yıl** süre ile desteklenen projelere yönelik yerinde kontroller gerçekleştirilmektedir.

Faydalanıcının yatırımı sözleşmede taahhüt ettiği ve üzerinde mutabık kalındığı şekilde **uygulamaması** halinde, TKDK:

- Ödemeleri durdurma ve/veya sözleşmeyi feshetme,
- Destek tutarını azaltma,
- Ödenen tutarların varsa gecikme zammı ile birlikte tamamen geri ödenmesi için geri alım prosedürünü başlatma hakkını saklı tutar.

